

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра філології та перекладу

ГЕМА АНАСТАСІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

(прізвище, ім'я, по батькові)

УДК 811.111

(індекс)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

«Особливості функціонування економічної термінології в документах міжнародного права: структурно-семантичний та перекладацький аспект (на матеріалі Директиви ЄС 2019/771 та Регламенту ЄС 2018/1046)»

(назва роботи)

«Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

(назва освітньої програми)

035 «Філологія»

(шифр і назва спеціальності)

Анастасія ГЕМА

(підпис ім'я та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник **Оксана ГОРДІЙ, канд. філол. н., доцент**

(прізвище, ім'я, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Канд. філол. н., доцент

(підпис) (дата)

Мар'яна ШТОГРИН

(ім'я та прізвище)

Рецензент

Канд. філол. н., доцент

(підпис) (дата)

Оксана РІБА-ГРИНИШИН

(ім'я та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Івано-Франківськ – 2025

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Інститут гуманітарної підготовки та державного управління

Кафедра філології та перекладу

Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр

Освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

Спеціальність 035 «Філологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ :

Завідувач кафедри

канд. філол. н., доцент Мар'яна ШТОГРИН

«__» _____ 202 р.

НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Гемі Анастасії Олександрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Особливості функціонування економічної термінології в документах міжнародного права: структурно-семантичний та перекладацький аспект (на матеріалі Директиви ЄС 2019/771 та Регламенту ЄС 2018/1046)»

керівник роботи доцент Оксана ГОРДІЙ

затверджено наказом вищого навчального закладу від «18» листопада 2025 р. № 725/7

2. Строк подання студентом роботи: 10.11.2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: навчальні підручники, посібники, періодичні видання, довідники, словники, Інтернет-ресурси, матеріали конференцій тощо.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
РОЗДІЛ I МІЖНАРОДНИЙ ДОГОВІР ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Функціонування фахових мов у документах міжнародного права

1.1.1 Поняття євролекту як субмови міжнародних документів ЄС

1.1.2 Фахова мова економіки

1.2 Структурно-семантичні характеристики економічної термінології

1.2.1 Поняття «термін» у сучасній лінгвістиці

1.2.2 Семантичні класифікації економічної термінології

1.2.3 Структурні особливості економічних термінів

1.3 Способи досягнення адекватності перекладу економічних термінів

1.3.1 Лексико-граматичні трансформації у перекладі економічної термінології

1.3.2 Переклад абревіатур, власних назв, номенклатур у документах міжнародного

права

РОЗДІЛ II ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ДОКУМЕНТАХ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

2.1 Директива, Регламент та Настанова Європейського Союзу як документи міжнародного права

2.2 Структурно-семантичні особливості економічних термінів у документах міжнародного права

2.3 Способи перекладу англомовної економічної термінології у міжнародно-правових документах

РОЗДІЛ III ЕКОНОМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ У ДОКУМЕНТАХ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

3.1 Лекційний матеріал як спосіб вивчення економічної термінології та її перекладу

3.2 Система вправ для засвоєння лекційного матеріалу

3.3 Основні положення дослідження німецькою мовою

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

Рисунки – 4, таблиці – 5; додатки на 22 сторінках

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Штогрин М.В., канд. філол. н., доцент каф. ФП		
Розділ 1, 2, 3	Штогрин М.В., канд. філол. н., доцент каф. ФП		
Висновки	Штогрин М.В., канд. філол. н., доцент каф. ФП		

7. Дата видачі завдання: *10.11.2024 р.*

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

<i>№ з/п</i>	<i>Назва етапів магістерської роботи</i>	<i>Термін виконання етапів роботи</i>	<i>Примітка</i>
1	Вибір теми магістерської роботи та обґрунтування її актуальності	до 10.10.2024	Виконано
2	Визначення об'єкта, предмета, мети, завдань та методів дослідження	до 10.11.2024	Виконано
3	Складання попереднього плану магістерської роботи	до 10.12.2024	Виконано
4	Пошук і відбір літератури до теми магістерської роботи, складання списку використаних джерел	10.12.2024 – 30.09.2025	Виконано
5	Аналітико-синтетичне опрацювання літератури до теми роботи	20.02.2025 01.11.2025	Виконано
6	Написання тексту магістерської роботи відповідно до її структури:	16.10.2025 – 04.12.25	Виконано
	6.1 I розділ	16.10.25 – 06.12.25	Виконано
	6.2 II розділ	25.10.25 – 04.11.25	Виконано
	6.3 III розділ	05.11.25 – 15.11.25	Виконано
7	Написання вступу до теми магістерського дослідження	16.11.2025 – 22.11.2025	Виконано
8	Підготовка графічних матеріалів чи іншого унаочнення	23.11.2025 – 24.11.2025	Виконано
9	Формулювання висновків (за потреби до кожного із розділів дослідження)	25.11.2025 – 27.11.2025	Виконано
10	Оформлення кінцевого списку використаних джерел та додатків	28.11.2025 – 30.11.2025	Виконано
11	Оформлення та попередній захист магістерської роботи	01.12.2025 – 04.12.2025	Виконано
12	Внесення коректив та кінцеве редагування магістерської роботи	05.12.2025 – 07.12.2025	Виконано
13	Реєстрація магістерської роботи на кафедрі	08.12.2025 – 10.12.2025	Виконано
14	Захист магістерської роботи	12.2025	Виконано

Студент

Анастасія ГЕМА

Керівник роботи

Оксана ГОРДІЙ

АНОТАЦІЯ

Гема А. О. Особливості функціонування економічної термінології в документах міжнародного права: структурно-семантичний та перекладацький аспект (на матеріалі Директиви ЄС 2019/771 та Регламенту ЄС 2018/1046) (Дипломна робота на присвоєння ступеня “Магістр” за спеціальністю 035 – Філологія).

У магістерській роботі досліджено особливості функціонування економічної термінології у документах міжнародного права. Увагу зосереджено на структурно-семантичних характеристиках економічних термінів, способах їх творення та класифікації за семантичними групами. Виявлено лексико-граматичні трансформації, що використовуються під час перекладу економічних термінів з англійської мови українською, а також визначено основні та допоміжні способи досягнення адекватності перекладу. У роботі проаналізовано поняття євролекту як субмови міжнародних документів ЄС та його вплив на формування економічної термінології. Окрему увагу приділено методичному аспекту дослідження – розроблено лекційний матеріал і систему вправ для вивчення економічної термінології у контексті міжнародного права у закладах вищої освіти. Такий комплексний підхід дозволяє всебічно розкрити специфіку економічної термінології та її перекладу в документах міжнародного права.

Ключові слова: термін, економічна термінологія, міжнародне право, переклад, способи перекладу.

ABSTRACT

Hema A. O. Economic Terminology Functioning in International Law Documents: Structural, Semantic, and Translational Peculiarities (Based on EU Directive 2019/771 and EU Regulation 2018/1046) (Diploma thesis for Master's degree in Philology by Specialty 035 – Philology).

The master's thesis explores the peculiarities of the functioning of economic terminology in international legal documents. The research focuses on the structural and semantic characteristics of economic terms, the ways of their formation, and their classification into semantic groups. The study identifies lexico-grammatical transformations used in translating economic terms from English into Ukrainian and outlines the main and auxiliary strategies for achieving translation adequacy. The concept of *Eurolect* as a sublanguage of EU international documents and its influence on the formation of economic terminology are analyzed. Special attention is given to the methodological aspect of the research – a lecture outline and a set of practical exercises have been developed to facilitate the study of economic terminology in the context of international law at higher education institutions. This comprehensive approach provides an in-depth understanding of the specifics of economic terminology and its translation in international legal documents.

Key words: term, economic terminology, international law, translation, translation methods.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ I МІЖНАРОДНИЙ ДОГОВІР ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	13
1.1 Функціонування фахових мов у документах міжнародного права	13
1.1.1 Поняття євролекту як субмови міжнародних документів ЄС.....	17
1.1.2 Фахова мова економіки.....	24
1.2 Структурно-семантичні характеристики економічної термінології.....	29
1.2.1 Поняття «термін» у сучасній лінгвістиці.....	29
1.2.2 Семантичні класифікації економічної термінології.....	33
1.2.3 Структурні особливості економічних термінів.....	36
1.3 Способи досягнення адекватності перекладу економічних термінів.....	38
1.3.1 Лексико-граматичні трансформації у перекладі економічної термінології.....	41
1.3.2 Переклад абревіатур, власних назв, номенклатур у документах міжнародного права.....	43
 РОЗДІЛ II ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ДОКУМЕНТАХ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....	 48
2.1 Директива, Регламент та Настанова Європейського Союзу як документи міжнародного права.....	48

2.2 Структурно-семантичні особливості економічних термінів у документах міжнародного права.....	52
2.3 Способи перекладу англомовної економічної термінології у міжнародно-правових документах.....	60

РОЗДІЛ III ЕКОНОМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ У ДОКУМЕНТАХ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВОДИДАКТИКИ.....

3.1 Лекційний матеріал як спосіб вивчення економічної термінології та її перекладу.....	63
3.2 Система вправ для засвоєння лекційного матеріалу.....	67
3.3 Основні положення дослідження німецькою мовою	76

ВИСНОВКИ...

.....	81
-------	----

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	91
ДОДАТКИ	93

ВСТУП

Якісний переклад має дуже велике значення у будь-якій сфері людської діяльності: науці, техніці, політиці чи міжнародній дипломатії. Саме від точності перекладу залежить правильне розуміння змісту документів, ефективність професійної комунікації, та успішна реалізація спільних міжнародних проєктів. Помилки перекладу можуть спричинити непорозуміння, юридичні неточності або навіть політичні конфлікти. Тому переклад офіційних текстів, особливо таких, що мають міжнародне значення, вимагає високої професійної компетенції, глибокого знання термінології та розуміння перекладацького контексту.

Документи міжнародного права (директиви, регламенти, настанови ЄС) є надзвичайно важливими офіційними письмовими актами, у яких зафіксовано правила, норми, принципи й домовленості між державами або міжнародними організаціями. Вони визначають права та обов'язки різних сторін у сферах міжнародних відносин: політичній, економічній, гуманітарній, екологічній тощо. Як офіційно-ділові тексти, ці документи мають певну мовну структуру та наповненість. Вони містять чимало термінів та стандартних кліше, які потребують точної та якісної інтерпретації та не просто адекватного, а досконалого перекладу. Оскільки документи міжнародного права регулюють різні сфери, вони містять терміни із цих сфер, вагому частку з них становлять економічні.

Актуальність наукового дослідження особливостей функціонування економічної термінології у документах міжнародного права зумовлена активним розвитком світової економіки. Сьогодні, коли економічні відносини між країнами стають дедалі складнішими та різноманітнішими, точність та зрозумілість юридичних текстів є критично необхідними. Економічна термінологія, як інструмент юридичного спілкування, вимагає особливої уваги, оскільки від її правильного розуміння залежать результати міжнародних переговорів, укладання договорів та вирішення

різних справ. Структурно-семантичний аналіз такої термінології дозволяє виявити її специфічні ознаки та особливості використання у різних контекстах, а перекладацький аспект дослідження сприяє забезпеченню точності та адекватності передачі змісту документів міжнародного права.

Названа тема, зважаючи на свою актуальність, неодноразово ставала предметом наукових зацікавлень багатьох учених, зокрема: В. Карабана, О. Білоуса, І. Сіняговської, Т. Кияка, К. Шеремети, С. Вискушенка, О. Коваленка, О. Кобзар та ін.

Незважаючи на значний внесок лінгвістів і перекладознавців у теорію дослідження наукової, зокрема й економічної, термінології і перекладознавчі практики у цій галузі, все ж залишається необхідність дослідження особливостей перекладу економічної термінології у документах міжнародного права.

Мета дипломної роботи – проаналізувати структурно-семантичні особливості економічної термінології у документах міжнародного права та визначити її структурно-семантичні характеристики, здійснити аналіз засобів досягнення адекватності перекладу економічних термінів, а також показати, як можна впровадити досліджувану тему у освітній процес у вищій школі.

Для того, щоби повною мірою розкрити мету роботи, ми визначили для себе такі **завдання**:

- 1) дослідити лінгвістичні особливості поняття фахової мови у документах міжнародного права;
- 2) дати визначення євролекту як субмови міжнародних документів, виокремити його характерні ознаки;
- 3) з'ясувати мовну специфіку економічної термінології та її перекладу;
- 4) здійснити вибірку термінів із директив, настанов та регламенту Європейського Союзу;

- 5) класифікувати вибірку термінів за структурними та семантичними класифікаціями;
- 6) проаналізувати способи перекладу термінів;
- 7) проаналізувати документи міжнародного права як об'єкт лінгводидактики;
- 8) запропонувати методичні рекомендації щодо проведення лекційного та практичних занять на тему дослідження.

Об'єкт дослідження – економічні терміни у документах міжнародного права.

Предмет дослідження – семантика та функційне навантаження економічних термінів у документах міжнародного права, а також особливості їх перекладу з англійської мови українською.

Матеріал дипломної роботи – «Directive (EU) 2019/771 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the sale of goods, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC, and repealing Directive 1999/44/EC»; «Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012».

У процесі написання магістерської роботи нами використано такі основні **методи та прийоми** дослідження:

- 1) *описовий* (використано з метою характеристики економічних термінів);
- 2) *аналіз та синтез* (під час опрацювання праць теоретичного та методичного характеру, у яких розкрито лінгвістичну специфіку фахової мови, термінології та їх перекладу);

- 3) *метод суцільної вибірки* (на його основі сформовано додатки – вибірку термінів);
- 4) *лінгвістичний аналіз* (використано під час аналізу мовних особливостей документів міжнародного права);
- 5) *доперекладацький аналіз* (для визначення семантики досліджуваного матеріалу та загальної специфіки перекладу);
- 6) *перекладацький аналіз* (використано з метою аналізу засобів досягнення адекватності перекладу).

Наукова новизна роботи пояснюється тим, що з погляду лінгвістики та перекладознавства економічні терміни на основі визначеного матеріалу магістерської роботи досліджується вперше.

Теоретичне значення дипломної праці передбачає поглиблення теоретичних і практичних напрацювань, що стосуються дослідження функціонування економічних термінів у науковому дискурсі.

Практичне значення полягає у тому, що результати, оприятвлені в магістерській роботі, можна використати як методичний матеріал на заняттях з відповідних дисциплін, а також робота може стати базою для написання робіт вищого наукового рівня.

Результати магістерської роботи апробовано на Всеукраїнській науково-практичній онлайн-конференції «Міжкультурна комунікація в мультимодальному середовищі» 29 жовтня 2025 року.

Структура роботи: магістерська праця складається зі вступу, трьох відповідних розділів (1 – теоретичний, 2 – практичний, 3 – методичний), висновків, списку використаної літератури, що містить 56 джерел, із яких 11 – іноземні, та додатків у вигляді картотеки. Картотека налічує понад 200 мовних одиниць. Текст дипломної роботи складає 114 сторінок.

Перший розділ – теоретичний. У ньому виведено теоретичну основу дослідження, що стосувалася вивчення аспектів функціонування фахових мов у документах міжнародного права, окреслено основні ознаки фахових мов, їхню лінгвістичну специфіку та функції, зокрема характеристики мови

документів міжнародного права. Також нами досліджено поняття євролекту як субмови міжнародних документів ЄС та його лінгвістичне оприявлення у зазначених текстах. Ще одним теоретичним аспектом, необхідним для практичного дослідження, стало дослідження фахової мови економіки та специфіки економічних термінів, їх структури, семантики та перекладу.

У другому розділі ми проаналізували структурно-семантичні та перекладацькі аспекти економічної термінології у документах міжнародного права. Для цього із джерельної бази нами було здійснено вибірку економічних термінів, розподілено їх на семантичні групи, описано різні підходи до структурної та семантичної класифікацій, охарактеризовано кожен із груп, підраховано кількісно та відображено у діаграмах. Також визначено основні способи перекладу термінів із вибірки, виокремлено основні та допоміжні перекладацькі способи.

Третій розділ – методичного спрямування. Він присвячений економічній термінології у документах міжнародного права в аспекті лінгводидактики. На основі розробленого лекційного заняття та практичних завдань нами описано, які методичні прийоми та інструменти покликані найкраще висвітлити та донести тему дослідження для аудиторії студентів вищої школи.

Результати дипломної роботи та його наукову перспективу викладено у висновках.

РОЗДІЛ І

МІЖНАРОДНИЙ ДОГОВІР ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Функціонування фахових мов у документах міжнародного права

Фахові мови у галузі міжнародного права відіграють важливу роль у сприянні точності, зрозумілості та правової достовірності документів, що керують відносинами між державами та міжнародними організаціями. Оскільки міжнародне право впроваджується у різних правових системах та культурних контекстах, використання фахової юридичної термінології дозволяє уникнути неоднозначностей та неточностей у трактуванні правових норм. Кожна фахова мова має свою специфіку та структуру, які визначають характер правової комунікації на міжнародному рівні. Таким чином, фахова мова міжнародного права є важливим інструментом у створенні й тлумаченні міжнародних договорів, угод та конвенцій.

Публічне право міжнародного спрямування має чимало визначень у науковій літературі, які відображають різні наукові та концептуальні погляди на трактування цієї галузі. Серед українських науковців найбільш ґрунтовне дослідження щодо етимології термінологією «міжнародне право» запропонував доктор юридичних наук Тимченко Л.Д. Згідно із трактуванням вченого, «міжнародне право є – це система норм права, що врегульовують взаємовідносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права. Ці норми створюються шляхом узгодження позицій учасників і можуть забезпечуватися індивідуальним або колективним примусом» [35].

До доміантних характеристик міжнародного права, на думку науковиці Філянної Л., належать:

- 1) його використання у галузі міжнародних відносин чи відносин поміж державами;
- 2) міжнародне право є окремою правовою системою, базою якої є звичаєве право, а також договори, що укладаються та виконуються суб'єктами, які діють у міжнародноправовому полі;
- 3) міжнародні договори чинні у комунікаціях між державами та в національних правових системах після їх ухвалення чи затвердження;
- 4) специфічний процес нормотворення, у полі міжнародного права безпосередньо суб'єкти, а у внутрішньодержавному праві вони формуються законодавчими, виконавчими або судовими органами;
- 5) йому притаманні специфічні жанри [52].

Мова міжнародного права є універсальною для правових систем різних держав і використовується для забезпечення правової взаємодії на інтернаціональній арені. Ця мова вирізняється високим ступенем точності, нейтральності та формалізованості, щоб уникнути неоднозначності тлумачень і забезпечити чіткість у відносинах між державами та іншими суб'єктами.

Документи міжнародного права зазвичай укладають декількома мовами, щоб їх могли використовувати у різних країнах. Однак, таке мовне поліголосся документів також створює додаткові виклики для правової точності. Наприклад, терміни можуть мати різні значення в різних мовах, що може спричиняти труднощі у перекладі та рецепції. У процесі підготовки таких документів використовуються фахові мови, які мають стандартизовані юридичні терміни, що дозволяє зберігати узгодженість і однорідність у різних мовах. Це вимагає залучення кваліфікованих перекладачів і юридичних фахівців, які володіють знаннями правових систем різних країн і можуть забезпечити точність перекладу.

Документи правового поля містять багато юридичних термінів. За визначенням М. Ключко, юридична термінологія – це система спеціальних термінів, що використовуються у правовій сфері. Кожен термін є

важливою одиницею тексту юридичного дискурсу, і представлений як словом або сполучення кількох слів, яке відтворює зміст якогось поняття.

Окрім того, термін може відображати непрофільне поняття, яке, однак, набуває юридичних відтінків під час застосування в юриспруденції. Ці терміни зазвичай вводяться до вжитку законодавцями або науковцями-правниками, відрізняються емоційною нейтральністю та певною сталістю. Функціонально юридичні терміни поділяються на загальноповживані, спеціально-юридичні та спеціально-технічні. Загальноповживані терміни походять із літературної мови, але в правовій сфері набувають чітко окресленого юридичного значення через процес семантичного переосмислення. Проте, слова, які не змінюють свого значення у правовому контексті та використовуються так само, як і в побуті, не належать до юридичних термінів [52].

Функціонування фахових мов у міжнародному праві також залежить від специфічних правових традицій і систем. Країни, що належать до різних правових сімей, таких як романо-германська або англосаксонська, мають свої підходи до формування юридичної термінології. Ці відмінності впливають на структуру та стиль міжнародних правових документів, які повинні звертати увагу на специфічні національні особливості держав, що є суб'єктами міжнародного права. Фахова мова дозволяє створювати уніфіковані формулювання, що можуть бути інтерпретовані відповідно до принципів міжнародного права та одночасно враховувати національну специфіку.

Чільна роль фахових мов у міжнародному праві полягає в їхній здатності фіксувати та передавати правові норми, які застосовуються на глобальному рівні. Наприклад, у міжнародних договорах і конвенціях часто використовуються спеціалізовані терміни, такі як «суверенітет», «юрисдикція», «екстрадиція» та інші, що мають усталені значення у праві. Завдяки використанню фахової мови ці терміни можуть зберігати свою правову силу та бути однаково зрозумілими для всіх учасників

міжнародних відносин. Водночас розвиток нових правових галузей, таких як міжнародне екологічне право чи право міжнародних організацій, призводить до формування нових термінів і понять, що поступово стають частиною міжнародної фахової мови.

Ключовим аспектом використання фахових мов у міжнародному праві є також процес тлумачення правових норм. Оскільки міжнародні правові документи створюються з урахуванням різних правових традицій, їх інтерпретація може відрізнятись залежно від контексту. Фахова мова допомагає мінімізувати ризики неправильного тлумачення, пропонуючи чіткі та однозначні терміни, що мають універсальні значення. Такі документи, як, наприклад «Віденська конвенція про право міжнародних договорів», визначає та регулює правила щодо тлумачення термінів у міжнародних договорах, забезпечуючи стабільність правового значення й уникнення суперечливих інтерпретацій [6].

«Віденська конвенція про право міжнародних договорів», ухвалена в 1969 році, є основоположним документом, що регулює укладання, тлумачення та виконання міжнародних договорів між державами. Вона встановлює правові рамки для підписання, ратифікації та набуття чинності договорів, а також передбачає правила для вирішення спорів щодо тлумачення або порушення договорів. Конвенція кодифікує міжнародне звичаєве право в цій сфері та сприяє забезпеченню юридичної стабільності в міжнародних відносинах, роблячи її важливим інструментом у світовій дипломатії.

З лінгвістичної точки зору Віденська конвенція цікава через її регламентацію мовних аспектів міжнародних договорів. Важливим положенням є те, що договори повинні укладатися у формах, які ясно та недвозначно висловлюють волю сторін. Це вимагає особливої уваги до юридичної термінології та точності перекладів, оскільки різночитання або неузгодженість у мовах можуть призвести до різного тлумачення та

виконання договорів. Тому лінгвістичний аналіз тексту міжнародних угод є невід'ємною частиною їхнього правового функціонування.

Функціонування фахових мов у міжнародному праві сприяє гармонізації національних правових систем. У процесі імплементації міжнародних договорів у національне законодавство фахова мова міжнародного права стає основою для створення нових національних законодавчих актів, що відповідають вимогам міжнародного права. Цей процес відбувається через адаптацію термінології міжнародного права до національних правових систем, що сприяє узгодженості між державами в питаннях правового регулювання. У результаті, фахові мови міжнародного права стають важливим інструментом інтеграції й розвитку міжнародної правової спільноти.

1.1.1 Поняття євролекту як субмови міжнародних документів ЄС

Хоча Європейський Союз існує вже майже півстоліття, а його мовна політика є однією з найбільш прогресивних у світі, лише нещодавно лінгвісти визначили місце та роль євролекту в системі фахових мов. Євролект є специфічним мовним явищем, яке виникло у відповідь на інтеграційні процеси у західноєвропейських країнах ще у 50-х роках ХХ століття.

Однак новий напрям лінгвістичних досліджень – євролінгвістика, що вивчає євролект і пов'язані з ним поняття, такі як євромова, єврожаргон, євротекст і євронім, – був офіційно запроваджений лише в 90-х роках ХХ століття. Ці поняття відображають особливості мови, що використовується в інституціях ЄС.

Євролект – це «умовний» термін, що описує специфічний тип певної мови, який використовується в інституціях Європейського Союзу для створення законодавчих актів, регламентів, директив та інших офіційних документів. Цей вид мови відрізняється від загальноприйнятого стандарту

англійської через вплив багатомовного середовища ЄС і необхідність бути зрозумілим для перекладачів і чиновників з різних держав-членів. Основна мета євролекту – забезпечити юридичну точність і однозначність текстів, що застосовуються в рамках Європейського Союзу.

Д. Касяненко, покликаючись на праці Л. Гоффмана, оперує таким поясненням євролекту: «Запропоноване Л. Гоффманом горизонтальне структурування (приналежність фахової мови до певної галузі) та вертикального розшарування фахових мов (розподіл фахових мов на пласти за рівнем їхньої змістовної спеціалізації), дозволяють виокремити в мові права – підмову європейського права і позначити її правничим євролектом, представленим юридичними текстами ЄС» [18].

Гідора-Шишковська А. виокремлює такі риси Євролекту як фахової мови: «компетентні інституції Євросоюзу розробили вимоги до мови законодавчих актів ЄС, зокрема:

- 1) послуговуватимуться уніфікованими термінами для позначення спеціальних понять ЄС;
- 2) дотримуватимуться спеціальних вимог до мови законодавчих актів ЄС;
- 3) відмовляються від жаргонізмів, «модних слів», термінології національних правничих систем;
- 4) відмовляються від латинських виразів, вжитих у переносному значенні, або в такому, що не відповідає змісту загальноприйнятих юридичних понять» [7]

Євролект поєднує в собі елементи офіційної англійської мови з певними рисами, характерними для бюрократичної мови інших мов ЄС. Наприклад, тексти можуть містити конструкції, що мають особливе значення в законодавчих актах, які не завжди трапляються в звичайній англійській мові. Це призводить до виникнення нових формулювань і граматичних структур, що дозволяють уникнути багатозначності й

непорозумінь (наприклад, вираз «*with a view to ensuring compliance*» замість простішого «*to ensure compliance*»).

В англomовних статтях на тему євролекту можемо простежити такі особливості трактування цього терміна. М. Лі у своїй статті аналізує важливу роль англійської мови у формуванні юридичного дискурсу Європейського Союзу. Автор звертає увагу на те, що англійська мова поступово набула статусу основної робочої мови в інституціях ЄС, особливо у правовій сфері, незважаючи на багато офіційних мов, якими послуговується Європейський Союз. Лі пояснює, що це явище впливає не лише на юридичні тексти, а й на спосіб, у який розробляються і перекладаються правові документи, формуючи специфічний правничий дискурс – євролект. Автор також підкреслює, що англійська мова є одночасно засобом точності та викликом для перекладачів, оскільки її юридичні конструкції не завжди легко передати іншими мовами. Це призводить до формування нових стандартів правових текстів у перекладах, що можуть впливати на тлумачення законів у національних правових системах держав-членів ЄС. Таким чином, англійська мова стає не тільки інструментом комунікації, а й впливає на правову культуру в рамках ЄС [61].

М. Готті у своїй роботі досліджує євролект як лінгвістичний феномен, який формується в результаті перекладу європейських правничих текстів на різні мови ЄС. Автор аналізує те, як переклади національними мовами формують специфічні варіації європейського правового дискурсу, що часто містять елементи мовної інтерференції та гібридизації. Готті робить акцент на тому, що такі процеси можуть призводити до формування нового типу юридичної мови, що відрізняється від традиційного національного правового дискурсу. Особливу увагу в дослідженні приділено мовній варіативності, яка виникає в перекладах офіційних документів, і тому, як вона впливає на юридичну точність та однозначність правових актів. Євролект, на думку Готті, є своєрідним

компромісом між юридичними системами держав-членів ЄС, але, з іншого боку, він може ускладнити законодавства на національному рівні через зміщення змістових акцентів [57].

М. К'єр у своїй статті аналізує роль перекладу в юридичних процесах Європейського Суду справедливості (ЕСЈ). Автор досліджує, як правові тексти перекладаються та адаптуються для різних національних правових систем держав-членів ЄС, підкреслюючи важливість точності перекладу для забезпечення справедливості та однакового застосування законів на території Євросоюзу. У цьому контексті К'єр вводить поняття євролекту як «мовного мосту» між різними правовими традиціями та мовами. М. К'єр також звертає увагу на особливості перекладу юридичних текстів на національні мови в межах інституцій ЄС. Вона вказує, що євролект часто змінюється під впливом національних лінгвістичних норм, що може впливати на точність та інтерпретацію законів. Автор робить висновок, що перекладачі відіграють вирішальну роль у підтримці юридичної узгодженості між документами, оскільки будь-які відхилення в перекладі можуть призводити до юридичних колізій [59].

С. Шойат у своїй роботі зосереджується на тому, як євролект впливає на переклад юридичних текстів у країнах Європейського Союзу. Автор проводить порівняльний аналіз перекладів правових документів на кілька національних мов, виявляючи тенденції до зміни синтаксичних та семантичних структур під час перекладу. Особлива увага приділяється тому, як перекладачі справляються з пасивними конструкціями, юридичними термінами та іншими елементами, специфічними для євролекту. Науковець підкреслює, що євролект має значний вплив на структуру національних юридичних мов, часто впроваджуючи нові терміни або змінюючи значення вже існуючих. Вона стверджує, що євролект створює новий правовий ландшафт, де національні перекладачі змушені адаптуватися до європейських стандартів, зберігаючи водночас культурно-лінгвістичні особливості власних правових систем [64].

Вітчизняна наукова література теж містить чимало наукових розвідок про євролект, що зумовлені як лінгвістичною, так і практичною потребою у використанні. У статті Д. Касяненко «Правовий євролект та його переклад» досліджується специфіка мови Європейського Союзу, яка використовується у законодавчих актах та інших офіційних документах. Ця спеціалізована мова, відома як євролект, є важливим інструментом для гармонізації правових систем країн-членів ЄС і забезпечення чіткого й однозначного тлумачення правових норм. Євролект визначається як юридична мова ЄС, яка формується внаслідок багатомовного правотворчого процесу. Він відображає необхідність створення єдиної правової системи, яка враховує мовні й культурні відмінності між державами-членами [19].

Однією з обов'язкових особливостей євролекту є уніфікація термінів для позначення спеціальних правових понять, що допомагає уникнути різночитань при перекладі та застосуванні законів у різних країнах. Це гарантує єдине правове поле для всіх членів ЄС. Мова законодавчих актів ЄС має певні вимоги, серед яких – уникання жаргонізмів, термінології, характерної лише для національних правничих систем, а також використання чітких і точних правових формулювань.

Важливою темою статті є питання перекладу євролекту на національні мови держав-членів. Перекладачі повинні дотримуватись змісту та стилю оригінальних документів, враховуючи специфіку термінології та правових реалій кожної країни. Це особливо важливо для забезпечення точності та єдності правових актів ЄС у різних мовних контекстах. Загалом, євролект сприяє правовій уніфікації та координації між країнами-членами ЄС, роблячи переклад його документів надзвичайно важливим для забезпечення справедливості та правової узгодженості на всій території Євросоюзу [17].

Однією з основних особливостей євролекту є використання складних речень із великою кількістю юридичних термінів. Такий підхід допомагає

регулювати правові відносини в деталях і уникати прогалин у законодавстві. Проте це також робить тексти більш складними для розуміння пересічними громадянами, оскільки вони часто перенасичені складними фразами та термінами.

Водночас євролект розвивається під впливом мовної політики ЄС, яка передбачає необхідність перекладу документів на всі офіційні мови Союзу. Це вимагає максимальної формальної однорідності текстів і уникнення специфічних національних особливостей будь-якої мови. Саме тому англійська мова ЄС дещо відрізняється від британської або американської англійської.

Також важливо зазначити, що євролект має певні регіональні варіанти в залежності від того, яка мова вплинула на конкретний текст. Наприклад, юридичні документи, що перекладаються з французької, можуть мати французькі синтаксичні конструкції, а тексти з німецької – відображати німецькі стилістичні особливості.

У результаті євролект стає своєрідною мовною системою, яка має забезпечити ефективність і точність правових документів в умовах багатомовності Європейського Союзу. Він відіграє важливу роль у правовій комунікації між державами-членами, забезпечуючи розуміння та узгодженість між національними правовими системами.

Євролект виник як відповідь на складність управління багатомовним середовищем Європейського Союзу, де кожна з 24 офіційних мов має рівноправний статус. Оскільки англійська мова є однією з найпоширеніших у комунікації між різними державами-членами, саме вона стала основою для євролекту, але під впливом інших європейських мов. Наприклад, перекладачі часто запозичують структури або вирази з французької чи німецької, що робить англійську в ЄС своєрідною сумішшю різних мовних традицій. Це призводить до появи специфічного стилю, що одночасно прагне бути чітким та універсальним, але водночас може бути важким для розуміння для носіїв англійської мови.

Однією з головних проблем євролекту є його складність для пересічного користувача, зокрема для громадян Європейського Союзу, які не мають юридичної освіти. Бюрократична мова євролекту часто переповнена довгими реченнями, складними юридичними конструкціями та спеціалізованою термінологією. Це створює ситуацію, коли офіційні документи ЄС можуть бути недостатньо зрозумілими для громадян, що ускладнює їхню взаємодію з владою та правовою системою ЄС. Часто виникає потреба в адаптації таких текстів або їх роз'ясненні, щоб зробити їх більш доступними для широкого загалу.

Водночас євролект має неабиякий вплив на юридичну мову та законодавство держав, що входять до ЄС. Оскільки країни ЄС зобов'язані імплементувати директиви та регламенти Євросоюзу у своє національне законодавство, тексти цих документів стають частиною правової системи кожної країни. Відповідно, євролект проникає в національні юридичні тексти, змінюючи стиль та структуру правових документів у кожній з країн-членів. Це може сприяти гармонізації законодавства, але водночас викликає занепокоєння щодо втрати національних юридичних традицій.

Цікавим аспектом євролекту є його зв'язок із перекладацькою практикою в ЄС. Оскільки більшість офіційних документів спочатку складаються англійською, французькою чи німецькою, а потім перекладаються на інші мови, євролект формує своєрідний стандарт, до якого перекладачі мають пристосовуватися. Це впливає на якість перекладів, адже перекладачі змушені дотримуватися специфічних мовних норм, що інколи призводить до відхилень від звичних мовних структур у мові-цілі. Таким чином, євролект створює певні виклики для перекладачів, які мають забезпечити точність і зрозумілість тексту для різних культурних і мовних груп.

Попри ці виклики, євролект має також свої переваги. Він дозволяє досягти юридичної точності в документах, що є критично важливим для функціонування правової системи Європейського Союзу. Оскільки ці

документи регулюють відносини між державами-членами, бізнесом і громадянами, чіткість і однозначність у формулюваннях євролекту допомагає уникати юридичних конфліктів і непорозумінь. Використання спільної мови у всіх країнах ЄС також сприяє інтеграції та полегшує комунікацію між урядами й інституціями Союзу.

Євролект продовжує еволюціонувати разом зі змінами в законодавстві та мовній політиці Європейського Союзу. Зі зростанням кількості країн-членів і збільшенням кількості офіційних мов цей особливий юридичний стиль адаптується до нових викликів і умов. Важливим напрямом його розвитку є пошук балансу між формальністю, необхідною для юридичних документів, і зрозумілістю для широкої аудиторії. Тому у майбутньому можна очікувати подальших змін у євролекті, спрямованих на спрощення текстів і надання їм більшої доступності для громадян ЄС.

1.1.2 Фахова мова економіки

Фахова мова економіки є невід'ємною частиною професійної діяльності в цій галузі. Вона охоплює спеціалізовану лексику та термінологію, яка використовується для точного та ефективного обміну інформацією між фахівцями економічної сфери. Знання та вміння користуватися цією мовою допомагають розуміти складні економічні процеси, приймати обґрунтовані рішення та сприяють розвитку професійної комунікації як на національному, так і на міжнародному рівні.

За визначенням Т. Кияка, фахова мова – це мова, яка обслуговує певну спеціальну сферу діяльності людини і має специфічну термінологію, структурно-граматичні особливості, усталені мовні звороти та жанри мовлення [22]. Це означає, що фахова мова слугує засобом професійного спілкування в конкретній галузі знань або практики (наприклад, юридичній, медичній, технічній, енергетичній тощо) і має відмінності від

загальноживаної мови, зокрема у вживанні термінів, конструкцій і стилістики.

Однією з характерних рис фахової мови економіки є її точність та конкретність. Вона забезпечує чітке визначення понять та категорій, що є необхідними для опису економічних понять і явищ: *ринок, валюта, інвестиції, інфляція* тощо. Це дозволяє уникати непорозумінь і забезпечує ефективну комунікацію між фахівцями в межах різних економічних дисциплін, таких як макроекономіка, фінанси, маркетинг, менеджмент та інші.

Важливою особливістю фахової мови економіки є її динамічність. Оскільки економіка постійно розвивається, з'являються нові теоретичні концепції, інструменти та технології, що вимагає постійного оновлення термінології. Окрім того, з огляду на глобалізацію економічних процесів, фахова мова економіки стає важливим інструментом міжкультурної комунікації, що дозволяє фахівцям з різних країн обмінюватися досвідом і співпрацювати в межах міжнародних проектів.

Згідно з поглядами Корінець А., можна виділити такі основні лексико-семантичні групи економічної лексики:

- 1) вузькоспеціальна лексика – терміни, що визначають поняття та предмети, властиві тільки для економічної сфери, такі як *exports, finance house, monopoly, jobber, investment, inflation, margin, currency, account*;
- 2) галузева лексика – терміни, які належать до різних сфер суспільної праці, але використовуються в економічній діяльності, наприклад: юридична термінологія (*assignee, testamentary, lawsuit*), математична (*primal constraint, ceiling, concept of dominance*), комп'ютерна (*monitor, software, hardware*), транспортна (*coaster, containerization, desk cargo*), статистична (*degree of belief, duplication, classical estimation, conjecture*);

- 3) загальнонаукова лексика – терміни загальногалузевого характеру, що обслуговують не тільки економіку, але й інші наукові сфери, наприклад: *dynamics, equilibrium, hypothesis, theory*;
- 4) загальноповсякденна лексика – слова, що входять до основного словникового запасу мови і позначають повсякденні поняття, такі як найменування товарів: *meat, coffee, sugar, cars* [33].

Змістова структура цієї лексики дозволяє розглядати її як у вузькому, так і в широкому розумінні. В широкому розумінні фінансово-економічна лексика охоплює всі перелічені шари, тобто вузькоспеціальну, галузеву, загальнонаукову та загальноповсякденну лексику, що стосується різних економічних явищ і процесів. У вузькому розумінні ця лексика обмежується лише вузькоспеціальними одиницями, що позначають специфічні для економічної сфери явища.

Аналіз лінгвістичної літератури виявив, що для обох мов характерні такі процеси: поява нових лексичних одиниць для позначення нових економічних процесів, явищ або абстрактних понять, а також відхід на периферію частини слів, які втрачають актуальність через зміну суспільної ваги певних понять.

Неологізми в економічній сфері поділяються на лексичні (нові слова, такі як *euro, expromission, backwardation*) та семантичні (нові значення слів, наприклад, *hybrid, gondola, freehold*). Джерела неологізмів включають групи слів на позначення загальноекономічних концепцій (*monetarism, supply-sideism, trickle-down economics*), реорганізацію управління (*downsizing, reengineering*), фінанси та кредит (*back office, insider trading*), валютні й фондові ринки (*junk bond, junk debt*) та інші.

В англійській мові також виникли нові форми мовлення, що стосуються економічної сфери, зокрема, *-speak* формати для позначення специфічних стилів мовлення, таких як *bizspeak, management-speak, marketing-speak*.

Особливістю української фінансово-економічної лексики є її формування під впливом англійської мови, що виражається у великій кількості запозичень. У англійській економічній термінології відзначається стабільність складу, мінімальна кількість новітніх запозичень та умотивованість більшості найменувань, наявність синонімічних відносин [33].

Фахова мова економіки є важливим елементом формування документів міжнародного права, оскільки вона забезпечує точність і ясність у передачі економічних понять та термінів. Економічна термінологія використовується в контрактах, угодах, конвенціях та інших документах, що регулюють міжнародні економічні відносини.

Другим важливим аспектом є уніфікація економічних термінів для забезпечення глобальної комунікації між різними суб'єктами світової економіки. Наприклад, міжнародні організації, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ) або Світова організація торгівлі (СОТ), розробляють стандарти, які базуються на спільних поняттях та визначеннях. Це допомагає уникнути неоднозначностей під час укладання міжнародних договорів і підтримує єдиний підхід до вирішення економічних питань на глобальному рівні.

В. Стоєв наголошує на важливій ознаці економічних термінів – їхній однозначності: «У мові економіки слово має одне значення, характерне тільки для наукового стилю економіки, «багатозначні, стилістично нейтральні слова вживаються в науковому стилі не у всіх своїх значеннях, які властиві їм в системі загальнолітературної мови, а лише в одному, рідше – у двох» [33].

Фахова мова економіки також є основою для освіти і професійної підготовки економістів. Вона дозволяє формувати єдині освітні стандарти для підготовки кваліфікованих фахівців, які можуть працювати як на національному, так і на міжнародному рівні. Викладання економічних дисциплін передбачає опанування відповідної термінології, що дозволяє

студентам легко інтегруватися в глобальну економічну систему та брати участь у міжнародних економічних процесах.

Важливість фахової мови економіки також проявляється у розвитку міжнародної торгівлі та бізнесу. Корпорації, що діють на міжнародному рівні, повинні використовувати спільну економічну мову для складання договорів, ведення переговорів і управління бізнесом у різних країнах. Правильне використання економічної термінології в документації та комунікації дозволяє уникнути юридичних і фінансових ризиків, а також покращує ефективність роботи міжнародних компаній.

Окрім цього, фахова мова економіки грає важливу роль у розробці державних економічних політик. Кожна країна, приймаючи рішення на національному або міжнародному рівні, використовує економічні терміни для опису процесів, явищ та цілей. Взаємодія між державами у сфері економічної політики також базується на узгодженій термінології, що дозволяє обговорювати спільні економічні інтереси та співпрацювати в рамках міжнародних організацій.

Тож ключовими характеристиками фахової мови економіки можемо виокремити такі:

- 1) наявність великої кількості термінів;
- 2) чітка структура, що проявляється у логічній та послідовній побудові текстів;
- 3) вживання абстрактних понять і категорій;
- 4) взаємозв'язок між елементами мови, що відображає системність;
- 5) лаконічне вираження інформації, уникнення зайвих слів;
- 6) об'єктивність і нейтральність, уникання емоційно забарвлених виразів;
- 7) точне визначення понять, однозначність;
- 8) номінативність – переважання іменників та формування назв явищ і процесів;
- 9) використання міжнародної лексики та запозичень;

- 10) формалізованість – вживання формул, схем, графіків та інших формалізованих засобів передачі інформації [5].

Загалом, фахова мова економіки є ключовим інструментом у сучасній глобалізованій економіці. Вона сприяє підтриманню взаєморозуміння між країнами, компаніями та фахівцями, забезпечуючи прозорість та ефективність міжнародних економічних процесів. Відточена та уніфікована мова дозволяє краще розуміти економічні тенденції, передбачати ризики і впливати на прийняття стратегічних рішень.

1.2 Структурно-семантичні характеристики економічної термінології

Економічна термінологія – це сукупність термінів, які вживаються для номінації понять, явищ, процесів та об'єктів у сфері економіки. Вона охоплює слова і вирази, які мають детерміновані значення та використовуються в економічній науці, бізнесі, фінансах, бухгалтерії, торгівлі, у державній та корпоративній політиці.

Постійна увага до вивчення та аналізу термінологічного апарату економіки засвідчує те, що ця галузь є однією із найважливіших у суспільстві. Вона продуктивна та актуальна у різних контекстах, а також є динамічною, оскільки упродовж свого розвитку поповнюється новими термінами. За слушним переконанням Ковальської А. сучасна економічна терміносистема характеризується постійним оновленням лексичного фонду, активною міжмовною взаємодією (запозиченнями) та активним використанням професіоналізмів і спеціальних галузевих жаргонних мовних одиниць.

1.2.1 Поняття «термін» у сучасній лінгвістиці

Термін у лінгвістиці – це спеціалізоване слово або сполучення слів, яке вживається у певній галузі знань для номінації наукових або технічних понять. Термін виникає в результаті необхідності стандартизації мови певної професійної або наукової спільноти і відображає вузькоспеціалізовану інформацію. Як правило, терміни формуються для позначення нових явищ або понять, які не мають чіткої лексичної відповідності в загальноповживаній мові. Терміни мають властивість інтернаціональності: їх легко перекласти на різні мови, і вони зберігають одне й те ж значення в міжнародному контексті. Поняття "термін" має різні трактування у мовознавстві, науковці підходили до його визначення по-різному. Наприклад, О. Левченко визначає термін як спеціальне слово або словосполучення, яке має чітке і однозначне значення в межах певної галузі знань. За його твердженням, термін відрізняється від загальноповживаних слів тим, що він характеризується точністю, системністю та однозначністю, що необхідно для професійної комунікації [49]. Х. Піхт, представник німецької термінологічної школи, вважає, що термін може бути полісемічним і контекстуальним. Він підкреслює, що термін не завжди є абсолютним і статичним, а може змінюватися залежно від розвитку наукових знань. Згідно з його концепцією, термін не є абсолютно однозначним, а його значення може уточнюватися в конкретних умовах використання [63].

Основними ознаками термінів є їх точність, однозначність, системність, відносна стабільність та фахова обмеженість. Точність терміна полягає у тому, що він точно відображає сутність того чи іншого поняття, на яке він посилається, та уникає двозначності. Однозначність означає, що в межах однієї наукової чи технічної системи термін має лише одне конкретне значення, що забезпечує уникнення неправильного тлумачення. Системність проявляється у тому, що терміни взаємопов'язані між собою в рамках певної терміносистеми, утворюючи цілісну мовну

структуру певної наукової дисципліни. Лінгвісти Д'яков і Кияк пропонують такі ознаки термінів:

1. Вони повинні відповідати нормативній системі та правилам мови.
2. Важливою ознакою терміна є систематичність.
3. Термінологічна одиниця має дефініцію, конкретну та чітко визначену.
4. Термін має бути зрозумілий поза контекстом.
5. Ще однією ознакою терміна є точність.
6. Здебільшого терміни короткі за структурою.
7. Важлива також однозначність терміна [21].

Термінологічна стабільність – ще одна важлива ознака термінів. На відміну від слів загального вжитку, які можуть змінювати своє значення або стилістичне забарвлення, терміни є більш стійкими до змін, оскільки їхня основна функція – передача спеціалізованої інформації. Проте стабільність термінів не є абсолютною: розвиток науки та технологій постійно породжує нові терміни, а інколи змінює значення вже існуючих. Наприклад, слово «комп'ютер» колись означало людину, що здійснює обчислення, проте з появою технологій набуло нового значення.

Фахова обмеженість термінів означає, що вони використовуються лише у вузьких професійних або наукових контекстах. Це відрізняє їх від слів загального вжитку, які є зрозумілими для широкого кола людей. Наприклад, термін *стагнація* буде зрозумілий тільки для тих, хто знайомий з економікою, тоді як для нефахівців його тлумачення буде незрозумілим, не зовсім точним і вимагатиме додаткових пояснень. Саме це робить терміни ефективними інструментами в науковій комунікації, проте водночас обмежує їхню зрозумілість для нефахівців.

Формування термінів може відбуватися кількома різними шляхами: запозичення, створення нових слів шляхом словотвору, або через зміну значення вже існуючих слів. Запозичення є одним з найпоширеніших способів утворення термінів, особливо в наукових галузях, де латинська та

грецька мови є традиційними джерелами для нових термінів. Наприклад, слово *inflation* походить від латинського *inflatio* (надування); французька мова також внесла свій вклад через слово *entrepreneur*, що означає підприємця, а німецьке слово *kartell* стало основою для англійського *cartel*, яке вживається для позначення союзу підприємств з метою контролю ринку. Іншим методом є словотворення, коли нові терміни утворюються префіксацією або суфіксацією.

Крім того, терміни мають культурно-історичне значення, оскільки вони відображають стан розвитку певної науки або технології на конкретному етапі історії. Із зміною суспільних потреб і наукових досягнень змінюється і термінологічний апарат різних дисциплін. Це можна спостерігати в різних галузях, зокрема й економіки та міжнародного права.

Терміни є невід'ємною частиною будь-якої документації, оскільки вони поширені у багатьох галузях. Вони відрізняються високою точністю, відсутністю емоційного забарвлення, а також багатозначністю (один термін у різних галузях може мати різні значення) і синонімією. Термін етимологічно має коріння від латинського слова *terminus*, що означає «межа», «край» або «кінець», і вперше став використовуватися приблизно в XIX столітті. Незважаючи на давність цього поняття, сучасні словники та науковці наводять кілька визначень терміна. Це також мовний знак, який представляє наукове поняття у певній професійній галузі знання. Термін формує і виражає професійні поняття щодо наукових або технічних об'єктів і відносин між ними.

Особливо важливою є роль термінології у міжнародних стандартах, які є основою для наукової літератури. Жодна галузь не обходиться без цих стандартів, на які спираються фахівці у своїй роботі.

Термінологія – це сукупність термінів, які належать до певної предметної галузі. Вона досліджує структуру, утворення, розвиток, використання і підтримку термінів у різних предметних сферах. Важливою

частиною науково-технічної термінології є її неоднорідність. Багато загальноживаних слів набувають нових термінологічних значень у певних сферах, наприклад, *продукт* як загальноживане (продукти харчування) і *продукт* в економіці (як товар чи послуга). Переклад багатозначних термінів залежить від контексту, і тільки він дозволяє визначити точне значення.

В. Карабан підкреслює важливість семантичної спеціалізації термінів і їх чітко визначеного значення. Він також наголошує на важливості фахової мови, яка відрізняється від загальноживаної мови використанням специфічних лінгвістичних засобів і точністю. Саме в науковій сфері терміни виконують свої основні функції, зокрема допомагають структурувати та систематизувати знання [17].

Використання термінів у сучасній науці має велике значення, оскільки вони допомагають уникати неоднозначності та забезпечують чіткість у спілкуванні між фахівцями.

1.2.2 Семантичні класифікації економічної термінології

Семантична класифікація економічної термінології є важливим інструментом у систематизації термінів, що використовуються в економічній науці та практиці. Вона допомагає впорядкувати поняття та забезпечити однозначність їх тлумачення в межах конкретної економічної субмови. Класифікація базується на семантичних властивостях термінів, тобто на їхньому значенні, що дозволяє уникнути багатозначності та помилкового розуміння термінів. Це особливо важливо в економіці.

Для того щоб виокремлювати семантичні класи термінів в економіці, дослідники враховують такі характеристики, як типи відношень між поняттями, ступінь абстрактності, а також їхню сполучуваність у межах різних сфер економіки (фінанси, бухгалтерія, менеджмент тощо). Така класифікація дозволяє виділити групи термінів, що позначають процеси,

дії, явища, а також конкретні економічні об'єкти. У результаті семантична класифікація спрощує роботу з термінологією, покращує взаєморозуміння між фахівцями та сприяє точності наукових досліджень і практичної діяльності.

Для розуміння принципів класифікації термінів за семантикою, варто згадати поняття семантичного поля. Сукупність лінгвістичних засобів, які вербалізують певний термін, утворює його семантичне поле. Семантичне поле є відображенням способу осмислення певного поняття носіями мови. Воно може охоплювати різні аспекти сприйняття. Семантичне поле терміна містить його ядро, ближню та дальню периферію.

Економічна термінологія є широкою і може включати, залежно від контексту, такі семантичні групи термінів:

- 1) фінансова термінологія – охоплює терміни, пов'язані з управлінням фінансами, бюджетуванням, податками, витратами тощо (*budget, expenditure, revenue, tax, deficit, surplus*);
- 2) банківська термінологія – до неї належать терміни, пов'язані з банківськими послугами, кредитами, депозитами, фінансовими операціями (*interest rate, credit, loan, deposit, overdraft, mortgage*);
- 3) торговельна (комерційна) термінологія – стосується міжнародної та внутрішньої торгівлі, угод, тарифів, митних процедур тощо (*trade agreement, customs, tariff, import, export, logistics*);
- 4) макроекономічна термінологія – включає терміни, що описують економіку на державному чи міжнародному рівні (*GDP (gross domestic product), inflation, unemployment rate, monetary policy, fiscal policy*);
- 5) мікроекономічна термінологія – стосується окремих підприємств чи домогосподарств: *supply, demand, price elasticity, marginal cost, production factors*;

- 6) інвестиційна та ринкова термінологія – охоплює терміни, пов’язані з інвестиціями, фондовим ринком і цінними паперами: *stocks, bonds, portfolio, dividends, capital gains, market trends*;
- 7) страхова термінологія – пов’язана з управлінням ризиками, страхуванням майна, здоров’я, бізнесу: *policy, premium, claim, liability, coverage*;
- 8) економіко-правова термінологія – охоплює терміни, що перебувають на межі економіки та права, особливо в міжнародному праві: *sanctions, arbitration, trade law, compliance, intellectual property*;
- 9) бухгалтерська термінологія – пов’язана з обліком, звітністю та аналізом фінансових операцій: *accounting, audit, balance sheet, ledger, assets, liabilities* [47].

На основі дослідження Е. Музеану, яка дослідила варіативність економічних термінів англійської мови, можна сформуванати класифікацію економічних термінів на основі їхньої варіативності:

- 1) за значенням:
 - синоніми: термін може мати кілька синонімів, які застосовуються залежно від контексту, культурних або регіональних особливостей. Наприклад, терміни *gross domestic product* і *national income* можуть бути використані для позначення схожих економічних понять, але в різних контекстах;
 - антоніми: для деяких термінів існують антоніми, наприклад, *inflation* (інфляція) та *deflation* (дефляція);
 - концептуальна варіативність (омоніми): один термін може охоплювати кілька близьких, але різних понять. Наприклад, термін *capital* може позначати як *фінансовий капітал*, так і *фізичний капітал*;
- 2) за сферою застосування:
 - міжнародна термінологія: існують терміни, які використовуються на міжнародному рівні та мають стандартизовані значення, такі як

exchange rate (валютний курс) або *economic growth* (економічне зростання);

- марковані національною специфікою: деякі терміни можуть бути специфічними для певної країни або економічної системи, як, наприклад, *austerity measures* (заходи жорсткої економії) або *subsidies* (субсидії, пільги);

3) за рівнем специфічності:

- загальноекономічні терміни: це терміни, які використовуються в ширшому економічному контексті і можуть бути зрозумілі широкій аудиторії. Наприклад, терміни *market* (ринок) або *supply and demand* (попит і пропозиція);
- спеціалізовані терміни: ці терміни є більш специфічними і вживаються в вузьких галузях економіки, такі як *quantitative easing* (кількісне пом'якшення) або *derivatives* (деривативи) [62].

Також дослідниця зауважує, що економічні терміни можна вивчати у синхронії (терміни, які відображають сучасні економічні процеси, такі як *blockchain* або *cryptocurrency*) та діахронії (крізь призму історичного розвитку).

Отже, наявність різних класифікацій дозволяє краще систематизувати розуміння економічних термінів у їхньому різноманітті і залежно від контексту, у якому вони використовуються, формувати відповідні дослідження.

1.2.3 Структурні особливості економічних термінів

Структурні особливості економічних термінів мають багатоаспектний характер, оскільки терміни цієї галузі створюються з урахуванням різноманітних лексико-граматичних і стилістичних засобів мови.

За класифікацією В.Карабана, терміни поділяються за формальною структурою на однослівні терміни, терміни-словосполучення та терміни-речення. Значну частину терміносистеми різних наукових сфер, зокрема економіки, складають терміни-словосполучення [17].

Однослівні терміни, за структурою, поділяються на кореневі, афіксальні та складні. До простих англомовних термінів економічної тематики можна віднести: *tax* – *податок*, *debt* – *борг*. Прикладом афіксальних термінів є такі: *privatization* – *приватизація*, *deregulation* – *дерегуляція*, *exporter* – *експортер*. Складні однослівні терміни складаються з декількох основ, наприклад: *shareholder* (*share* + *holder*) – *акціонер*, *balance-sheet* – *баланс (балансовий звіт)*, *welfare* – *добробут*, *cryptocurrency* – *криптовалюта*. Серед поширених словотворчих елементів складних термінів економічних текстів можна виявити такі: *macro* (*macroeconomics* – *макроекономіка*), *micro* (*microfinance* – *мікрофінансування*), *trade* (*trade-off* – *компроміс*).

Текстам економічної тематики також притаманна наявність термінів-словосполучень і багатокomпонентних термінів. Серед двокомпонентних можна виділити: *market share* – *частка ринку*, *fiscal policy* – *фіскальна політика*, *financial stability* – *фінансова стабільність*. Трикомпонентні терміни: *corporate tax rate* – *ставка корпоративного податку*, *free trade agreement* – *угода про вільну торгівлю*.

Складні терміни є іншою поширеною структурною формою економічної термінології. Вони утворюються через поєднання двох або більше слів у єдину лексичну одиницю: *shareholder value*, *capital gains tax*, *money supply growth*, *supply chain management*, *foreign direct investment*. Такі терміни зазвичай більш деталізовані, вони дають чітке уявлення про специфіку економічного явища чи процесу. Структурна складність цих термінів допомагає уникати двозначності і забезпечує точність у фаховому спілкуванні.

Абревіації є ще однією характерною рисою економічної термінології. Це скорочення, які часто використовуються для позначення довгих складних термінів або назв установ: *GDP (Gross Domestic Product)*, *FDI (Foreign Direct Investment)*, *IMF (International Monetary Fund)*, *WTO (World Trade Organization)*. Абревіації забезпечують компактність мови, зручність у використанні та швидкість спілкування серед фахівців.

Морфологічні особливості економічних термінів полягають у використанні різноманітних засобів словотвору, таких як суфікси, префікси і словоскладання. Таким чином, морфологічна структура економічних термінів сприяє точному вираженню сутності складних економічних явищ.

1.3 Способи досягнення адекватності перекладу економічних термінів

Переклад документів – це складний і багатогранний процес, який вимагає як мовних знань, так і розуміння специфіки предметної області. Особливості перекладу можуть залежати від типу документів: технічних, юридичних, фінансових або медичних. Кожен з цих типів має свою термінологію і вимоги до точності передачі значень. Крім того, перекладач повинен враховувати культурні та контекстуальні відмінності між мовами, що робить цей процес ще більш складним.

У наукових роботах перекладачі також стикаються з унікальними труднощами. Переклад наукових текстів потребує високого рівня спеціалізації, оскільки точне відтворення наукової термінології є критичним.

На думку І. Бойко, оскільки юридичні документи мають притаманну їм відмінну структуру та форму, вимоги до яких відрізняються в різних країнах, досягнення адекватного перекладу та належного оформлення тексту вимагає певних навичок та освіти. Тож важливо детальніше

розглянути питання адекватності при перекладі юридичних документів. У перекладах зберігається структура оригіналу, проте мовні штампи можуть відрізнитися за формою, але бути схожими за змістом. Англійській мові притаманна висока культура та стандартизація у сфері документів. В українській мові використовується значно менше стандартних риторичних штампів, що часто призводить до потреби в дослівному перекладі. Проте цей підхід може бути ризикованим, оскільки в юридичних текстах кожне слово має велике значення, і неправильне трактування може суттєво змінити зміст документа. Додавання до перекладу точних юридичних термінів і використання відповідних мовних конструкцій є критичним для забезпечення зрозумілості та точності тексту. Особливо це важливо при перекладі документів, що використовуються на міжнародному рівні, де різні правові системи можуть мати різні підходи до одних і тих самих понять [4].

Юридичний переклад також вимагає уваги до деталей, оскільки навіть незначні відхилення у виборі слів можуть змінити тлумачення певних правових норм. Використання мовних засобів, які найбільш точно передають суть правової системи іншої країни, допомагає уникнути помилок і забезпечити юридичну точність перекладу.

Коваленко О. наголошує на таких особливостях перекладу економічних термінів. Основне правило перекладу англійської економічної термінології полягає в тому, що текст, як змістовно, так і стилістично, має бути з точністю відтворений відповідно до оригіналу та адекватно адаптований, щоб його можна було легко та зрозуміло сприйняти.

Варто також зауважати, що обмеженими при перекладі мають бути транскрипція та транслітерація, і вживатися лише тоді, коли в Українській мові немає аналога поняття, яке б відповідало англійському терміну, наприклад, *crowdfunding*, що перекладається як *краудфандінг*. За допомогою цього прийому можна перевести такі слова, як *outsourcing* –

аутсорсинг, endorsement – індосмент, leverage – леверадж, derivative – дериватив [32].

Для досягнення адекватності перекладу економічних термінів необхідно враховувати кілька важливих чинників, які впливають на якість перекладу та точність передачі змісту. Економічні терміни часто мають специфічні значення, які можуть змінюватися залежно від контексту, країни або економічної системи. Важливо розуміти значення термінів в обох культурах, щоб уникнути спотворення змісту та можливих непорозумінь. Основні способи досягнення адекватності перекладу включають:

1) контекстуальний аналіз (економічні терміни можуть мати різні значення залежно від контексту, тому перед перекладом слід ретельно проаналізувати текст і його мету. Наприклад, термін "equity" може означати як «акціонерний капітал», так і «справедливість», залежно від теми. Перекладач повинен розуміти суть обговорюваного питання, щоб обрати правильне значення та уникнути плутанини;

2) використання спеціалізованих словників (спеціалізовані словники економічних термінів є надійним інструментом для досягнення точності в перекладі. Вони містять загальноприйняті терміни та їх переклади, які пройшли експертну оцінку. Однак покладатися виключно на словники недостатньо: перекладач має перевіряти відповідність терміна контексту, адже словники можуть містити застарілі або менш доречні варіанти);

3) консультації з експертами (у складних випадках, коли терміни мають кілька варіантів перекладу або коли йдеться про спеціалізовані сфери економіки, корисно консультуватися з фахівцями. Економісти, юристи чи інші спеціалісти можуть допомогти уточнити значення терміна або запропонувати найбільш точний переклад. Це особливо важливо при перекладі офіційних документів або аналітичних звітів);

4) адаптація до цільової культури (економічні системи та підходи можуть значно відрізнятись в різних країнах, тому при перекладі економічних термінів потрібно враховувати національні особливості. Наприклад, переклад термінів, пов'язаних із податковою системою, може вимагати адаптації, оскільки податкові системи в різних країнах відрізняються. У таких випадках варто не лише перекладати терміни дослівно, а й надавати пояснення або примітки);

5) використання уніфікованих термінів (для забезпечення послідовності термінології важливо стежити за тим, щоб ті самі терміни перекладалися однаково в межах одного тексту. Це допоможе уникнути плутанини та покращити сприйняття перекладу. Створення власного глосарія термінів для конкретного проекту або компанії може підвищити точність і узгодженість);

б) трансформація та калькування (іноді економічні терміни можуть не мати прямого аналога в цільовій мові, тому перекладач може використовувати калькування (створення нового слова на основі форми оригіналу) або трансформацію (зміна структури фрази). Це дозволяє зберегти оригінальний зміст терміна та впровадити нові терміни в цільову аудиторію. Однак такий підхід вимагає обережності, щоб нові терміни не виглядали неприродно) [32].

Таким чином, досягнення адекватності перекладу економічних термінів вимагає глибокого розуміння контексту, використання спеціалізованих ресурсів та адаптації до цільової аудиторії. Компетентність перекладача в економічній сфері також відіграє ключову роль у забезпеченні успішного перекладу.

1.3.1 Лексико-граматичні трансформації у перекладі економічної термінології

Лексико-граматичні трансформації у перекладі економічної термінології – це різноманітні перекладацькі прийоми, які використовуються для досягнення адекватного перекладу, коли структура чи значення вихідного тексту не можуть бути передані буквально. Економічна термінологія, як частина спеціалізованої лексики, має певні особливості, які відображаються й на підходах до перекладу.

Основними лексико-граматичними трансформаціями в перекладі економічних текстів є:

1) транскрипція та транслітерація (ці прийоми використовуються тоді, коли в мові перекладу немає відповідного еквівалента терміна або коли термін вживається в міжнародному контексті. Транскрипція – це передача звучання іншомовного слова, а транслітерація – передача його написання);

2) калькування полягає в буквальному перекладі частин іншомовного терміна. У перекладі економічних текстів цей прийом використовується для формування нових термінів на основі іншомовних моделей. Проте кальки потребують обережності, оскільки не завжди дослівний переклад передає точне значення.

3) граматичні трансформації (оскільки структура речень в різних мовах суттєво відрізняється, переклад економічних термінів часто вимагає граматичних трансформацій, наприклад, зміни частин мови, порядку слів, тощо);

4) конкретизація та генералізація (ці трансформації застосовуються для уточнення або узагальнення значення терміна. Конкретизація використовується у випадку, якщо термін у мові оригіналу є ширшим за своє значення в мові перекладу. Генералізація використовується для перекладу термінів, коли в мові перекладу немає точного еквівалента);

5) експлікація (у випадках, коли в українській мові немає відповідного терміна, використовують описовий переклад для пояснення

значення. Це дозволяє забезпечити точне розуміння терміна. Лексико-граматичні трансформації є важливим інструментом у перекладі економічної термінології, оскільки вони дозволяють адаптувати складні терміни до особливостей мови перекладу, зберігаючи при цьому точність та адекватність змісту. Враховуючи важливість спеціалізованої лексики в економічних текстах, правильне застосування цих трансформацій забезпечує ефективне міжмовне спілкування в економічній сфері;

б) модуляція – це спосіб перекладу, за якого змінюється погляд на ситуацію або концепцію в оригінальному тексті для того, щоб адаптувати її до мовних і культурних умов мови перекладу. У цьому випадку не просто передається прямий еквівалент, а вибирається інший спосіб вираження того самого змісту, який буде зрозумілий носіям мови перекладу. Модуляція може включати зміни у граматичних структурах, використанні синонімів або навіть зміну логічного акценту.

7) трансплантація – це метод перекладу, при якому певні елементи оригінального тексту або культурні реалії замінюються на відповідні для культури мови перекладу. Це дозволяє зберегти сенс тексту, але робить його більш адаптованим до аудиторії іншої культури [32].

1.3.2 Переклад абрєвіатур, власних назв, номенклатури у документах міжнародного права

В. Карабан у своїй праці «Переклад англійської наукової і технічної літератури» розглядає різні аспекти перекладу абрєвіатур. Він підкреслює важливість точності та відповідності при передачі абрєвіатур з однієї мови на іншу, оскільки неправильний переклад може призвести до втрати значення або навіть до непорозумінь.

Науковець зазначає, що одним із способів перекладу абрєвіатур є використання відповідних скорочень у мові перекладу. Наприклад, англійське *MPS (main propulsion system)* може бути перекладене як *ГРУ*

(головна рушійна установка), а *PC* (*personal computer*) – як *ПК* (персональний комп'ютер). Такі переклади дозволяють зберегти точність і зрозумілість термінів у контексті мови, на яку здійснюється переклад.

Однак лінгвіст також звертає увагу на випадки, коли прямий переклад аббревіатури може бути неможливим або неефективним. У таких ситуаціях рекомендується переклад повної форми аббревіатури з подальшим створенням нової аббревіатури в мові перекладу. Таким чином, В. Карабан підкреслює важливість вибору відповідного способу перекладу аббревіатур залежно від конкретного контексту та особливостей мови перекладу, щоб забезпечити точність і зрозумілість наукових і технічних текстів.

Переклад аббревіатур, власних назв і номенклатури у документах міжнародного права є складним і важливим аспектом перекладацької діяльності. Така робота вимагає від перекладача точності, обізнаності з міжнародними стандартами та відповідною термінологією. Кожен з цих елементів має свої особливості, які потребують різних підходів під час перекладу [17].

Абревіатури широко використовуються в міжнародних правових документах, оскільки вони дозволяють скоротити текст і спростити сприйняття складної термінології. Під час перекладу аббревіатур існує кілька його варіантів. В. Карабан звертає увагу на такі:

- 1) переклад відповідним скороченням, який передбачає використання існуючої у мові перекладу аббревіатури-відповідника або створення її (у випадку авторських скорочень): *MPS* (*modulation transfer system*) – *ФПМ* (функція передачі модуляції);
- 2) переклад відповідною формою слова або словосполучення: *Br Std* (*British Standart*) – *Британський стандарт*. Цей спосіб актуальний у випадку, коли у мові перекладу відсутнє відповідне скорочення;

- 3) транскодування (транскрибування або транслітерування) скорочення: *ICAO (International Aviation Organization) – ІКАО (Міжнародна організація цивільної авіації)*;
- 4) транскодування повної (вихідної) форми відповідного скорочення: *SAT – Катерніллір*. Такий спосіб використовують дуже рідко, у випадках, коли відповідник у мові перекладу зовсім відсутній [17].

При перекладі документів міжнародного права перекладач стикається з рядом викликів, серед яких точність, збереження юридичної чіткості, відповідність термінології міжнародним стандартам і нормам. До таких документів належать міжнародні договори, угоди, конвенції, статuti міжнародних організацій тощо. У цьому випадку перекладач має дотримуватись таких принципів:

- 1) точність та юридична відповідність (будь-які зміни у значенні або структурі термінів можуть вплинути на юридичну силу документа. Тому важливо уникати подвійних тлумачень або неточностей, що можуть викликати правову плутанину);
- 2) використання офіційних джерел (перекладач повинен спиратися на офіційні джерела, як-от бази даних міжнародних організацій, правові акти, глосарії, щоб забезпечити точність перекладу);
- 3) адаптація термінології до національних законодавств (якщо переклад документів міжнародного права стосується національних правових систем, перекладач повинен враховувати відповідність термінів і концепцій, що використовуються у національному праві країни перекладу).

Переклад аббревіатур, власних назв та номенклатури в міжнародному праві це процес, що вимагає високої професійної компетентності, точності та уважності до деталей. Перекладач повинен дотримуватися міжнародних стандартів, консистентності та враховувати правові нюанси, щоб

забезпечити коректне та юридично значуще відтворення змісту оригінального документа.

Номенклатура у перекладознавстві трактується як спеціалізована підсистема термінів, що позначає сукупність об'єктів, явищ, процесів чи категорій у певній сфері знань. Її відмінність від загальної термінології полягає у тому, що вона часто має стандартизований, офіційно закріплений характер і виступає інструментом класифікації. У правничо-економічному дискурсі номенклатура охоплює усталені найменування організацій, документів, процедур, митних кодів, міжнародних угод, а також категорії товарів і послуг. Вона є системним засобом, що забезпечує однозначність у міждержавній комунікації та виключає багатозначність, властиву загальній лексиці.

У документах міжнародного права можна виділити кілька типів номенклатур:

- організаційно-інституційні (назви міжнародних організацій, комісій, судових інституцій);
- документальні (назви конвенцій, договорів, протоколів);
- класифікаційні (митні тарифи, коди товарів, системи обліку);
- процедурно-правові (типи угод, механізми врегулювання спорів, санкційні режими).

Кожна з цих номенклатур має сувору фіксованість та обмежений простір для мовної варіації, оскільки будь-яка зміна може призвести до юридичної неточності або перекручення змісту. Номенклатури виконують ключову функцію упорядкування правових і економічних відносин. Вони забезпечують однакове трактування понять у різних правових системах, що особливо важливо у сфері міжнародної торгівлі, інвестицій чи оподаткування. Завдяки номенклатурам забезпечується єдина мова для дипломатів, юристів, економістів та перекладачів, яка є основою міжнародної взаємодії.

Переклад номенклатур характеризується високим ступенем точності та формалізованості. На відміну від художнього чи публіцистичного перекладу, тут відсутній простір для інтерпретацій або стилістичних варіацій: будь-яке відхилення від усталеного варіанта може бути розцінене як помилка. Перекладач має дотримуватися офіційних перекладних еквівалентів, затверджених міжнародними організаціями або національними правовими системами. Якщо ж офіційний еквівалент відсутній, використовується калькування або описовий переклад, але з обов'язковою перевіркою на відповідність нормам правничої практики.

У документах міжнародного права, які зазвичай функціонують кількома офіційними мовами (наприклад, англійською, французькою, іспанською, китайською та арабською в ООН), виникають труднощі у забезпеченні повної еквівалентності номенклатур. Деякі терміни можуть мати відмінні культурні або правові конотації, тому перекладач змушений шукати баланс між буквальним відтворенням та юридичною адекватністю. У цьому контексті велику роль відіграє міждержавна гармонізація термінології, що закріплюється у глосаріях, довідниках і термінологічних базах.

Номенклатури у сфері економічного права мають специфічну структурну організацію: вони складаються з простих (однокомпонентних) термінів («tariff», «quota»), складних термінів («foreign direct investment»), аббревіатур («WTO», «IMF»), а також багатоконпонентних найменувань («Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights»). Важливо, що семантична структура таких одиниць чітко регламентована: вона не допускає переносних значень і виконує лише функцію точного позначення.

Основними способами перекладу є калькування, транскрипція чи транслітерація, а також лексична заміна при відсутності прямого відповідника. У випадках, коли термін має офіційно закріплений переклад,

перекладач повинен використовувати саме його, навіть якщо в національній практиці існує інша традиція.

Перекладач міжнародно-правових економічних документів виконує роль посередника між правовими системами різних країн, тому точність у відтворенні номенклатур має для нього першочергове значення. Неправильний переклад найменування організації чи угоди може призвести до юридичних непорозумінь, фінансових втрат або навіть міжнародних спорів. Саме тому переклад номенклатур вимагає як мовної компетенції, так і глибоких знань у галузі права, економіки та міжнародних відносин, а також доступу до офіційних термінологічних ресурсів.

РОЗДІЛ II

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ДОКУМЕНТАХ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

2.1. Директива, Регламент та Настанова Європейського Союзу як документи міжнародного права

Для аналізу економічної термінології у документах міжнародного права нами було проаналізовано та здійснено вибірку із таких текстів: REGULATION (EU, Euratom) 2018/1046 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL; DIRECTIVE (EU) 2019/771 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 20 May 2019 та COMMISSION NOTICE The «Blue Guide» on the implementation of EU products rules 2016 (Див. Джереда ілюстративного матеріалу). Вони демонструють характерні риси міжнародно-правових текстів, у яких економічна термінологія становить значну частину. Ці тексти відзначаються формалізованим стилем викладу та чіткою структурною організацією, що зумовлено необхідністю однакового тлумачення та застосування норм у правових системах держав-членів ЄС. Водночас ці документи відображають різні сфери функціонування економіко-правових категорій: управління бюджетними ресурсами, фінансовий контроль, регулювання ринкових відносин, забезпечення відповідності продукції стандартам тощо.

Директива (ЄС) 2019/771 Європейського парламенту і Ради від 20 травня 2019 року є нормативно-правовим актом Європейського Союзу, що регулює універсальні правові норми щодо договорів купівлі-продажу товарів між продавцем і споживачем. Її прийняття зумовлене необхідністю покращити національні законодавства держав-членів у сфері захисту прав споживачів, підвищити рівень правової визначеності та сприяти функціонуванню внутрішнього ринку ЄС. Документ набрав чинності у 2019 році, а його застосування стало обов'язковим для всіх держав-членів з 1 січня 2022 року на зміну попередній Директиві 1999/44/ЄС.

Основною метою Директиви є регулювання важливих аспектів договірних зобов'язань щодо продажу товарів, зокрема визначення критеріїв відповідності товару договору, умов надання гарантій та засобів правового захисту споживача у разі невідповідності. Вона охоплює як матеріальні товари, так і товари з цифровими елементами, тобто ті, що

містять або взаємодіють із диджитал-контентом чи послугами. Таким чином, Директива відображає адаптацію європейського договірного права до умов цифрової економіки, визначаючи баланс між інтересами споживача і продавця та забезпечуючи підвищення рівня довіри до електронної комерції.

З мовно-правової точки зору, Директива характеризується точністю термінології, прагненням до однозначності дефініцій і стандартизації поняттєвого апарату у сфері споживчого права. Вона встановлює спільні правові рамки для всіх держав-членів ЄС, тим самим зменшуючи фрагментацію правового простору та сприяючи єдиному тлумаченню понять. У науково-правовому вимірі цей документ має фундаментальне значення для розвитку європейського договірного права, адже він формує нові стандарти правової взаємодії у сфері купівлі-продажу та слугує взірцем для модернізації національних законодавств у контексті євроінтеграційних процесів.

Регламент (ЄС, Євратом) 2018/1046 Європейського парламенту і Ради від 18 липня 2018 року є базовим фінансовим документом Європейського Союзу, який визначає загальні принципи, правила і процедури, що регулюють складання, виконання, контроль і аудит загального бюджету Союзу. Він був ухвалений з метою модернізації та спрощення бюджетного управління, підвищення прозорості у використанні фінансових ресурсів ЄС та забезпечення більшої ефективності в розподілі коштів між програмами і фондами. Регламент набув чинності 2 серпня 2018 року, замінивши попередній Регламент № 966/2012, і став ключовим елементом у системі фінансового управління Європейського Союзу.

Зміст Регламенту складається із норм, які визначають усі етапи бюджетного процесу: планування, затвердження бюджету до виконання, звітування, аудиту та фінансової відповідальності. Він визначає основні принципи бюджетної дисципліни, наприклад, єдності, точності, прозорості, збалансованості та належного фінансового управління. Окрему

увагу документ приділяє удосконаленню процедур фінансування програм ЄС, зокрема у сфері структурних фондів, соціальної політики, інновацій та інфраструктури, через внесення змін до низки галузевих регламентів (зокрема № 1303/2013, № 1316/2013, № 283/2014 тощо). Таким чином, Регламент створює узгоджену нормативну базу для ефективного та відповідального використання бюджетних коштів у межах Європейського Союзу.

У науково-правовому аспекті Регламент 2018/1046 має системоутворююче значення для фінансового права ЄС, оскільки поєднує норми матеріального і процесуального характеру, визначаючи як принципи формування бюджету, так і механізми контролю за його виконанням. Його термінологія відзначається високим рівнем уніфікації та логічної узгодженості, що забезпечує єдність фінансово-правового простору Євросоюзу. Документ утверджує концепцію “належного фінансового управління” (sound financial management), засновану на принципах економності, ефективності та результативності, і тим самим формує правові основи для підзвітного, прозорого та збалансованого бюджетного процесу в ЄС.

«Блакитна настанова» (Blue Guide) Європейської Комісії 2016 року – це офіційне повідомлення Комісії ЄС, яке має роз’яснювальний і методологічний характер та присвячене імплементації правил Європейського Союзу щодо продукції на внутрішньому ринку. Документ покликаний забезпечити єдине тлумачення й застосування законодавства ЄС у сфері технічного регулювання, стандартизації, оцінки відповідності та маркування продукції. Його оновлена версія 2016 року систематизує норми так званого «Нового законодавчого підходу» (New Legislative Framework), створюючи методичну основу для виробників, імпортерів, органів нагляду і держав-членів при практичному впровадженні директив і регламентів, що регулюють обіг продукції на ринку ЄС.

Зміст «Блакитної настанови» пояснює етапи життєвого циклу товару – від проектування і виробництва до введення в обіг, нагляду за ринком та контролю за безпечністю. Вона детально пояснює ролі та обов'язки різних суб'єктів: виробників, які несуть головну відповідальність за відповідність продукції вимогам ЄС; імпортерів і дистриб'юторів, що гарантують збереження цих вимог у ланцюзі постачання; а також держав-членів, які здійснюють ринковий нагляд і застосовують заходи у разі порушень. Окрему увагу приділено вимогам до маркування CE, технічній документації, декларації відповідності та акредитації органів оцінки відповідності. Таким чином, документ виконує функцію практичного посібника з уніфікованого застосування технічних норм ЄС у всіх країнах-членах.

З науково-правової точки зору, «Блакитна настанова» є інструментом м'якого права (soft law) – вона не має обов'язкової юридичної сили, але суттєво впливає на тлумачення і реалізацію норм технічного законодавства ЄС. Її значення полягає у забезпеченні послідовності правозастосування, формуванні єдиного понятійного апарату у сфері продукційного регулювання та зміцненні довіри до системи технічної відповідності в межах єдиного ринку. Завдяки «Блакитній настанові» забезпечується ефективна імплементація норм ЄС у національні правові системи, що сприяє вільному руху товарів, підвищенню якості та безпечності продукції і гармонізації стандартів у всіх державах-членах Союзу.

2.2 Структурно-семантичні особливості економічних термінів у документах міжнародного права

У здійсненій нами вибірці, представлений у додатках А–Д, налічується 317 термінів. За структурною кількістю компонентів, переважають одно- (див. Дод.Б) та двослівні терміни: однослівних – 55,1%,

двослівних – 31,4%, трислівних – 9,3%, багатослівних (понад три слова) – 4,2% (див. Дод. В та рис. 2.1).

Рис. 2.1 Відсоткове співвідношення термінів за кількістю компонентів



Однокомпонентні терміни зазвичай позначають загальні поняття або предмети, наприклад *budget*, *consumer*, *goods*, тоді як дво- і трикомпонентні терміни найчастіше мають технічне, фінансове чи юридичне значення, наприклад *financial management*, *sales contract*, *internal control of production*. Багатоскладові терміни здебільшого належать до назв міжнародних угод, стратегій чи організацій: *Treaty on the Functioning of the European Union* чи *The l Single Market Strategy*.

Частиномовний корпус термінів є переважно іменниковим і становить 230 термінів із вибірки, що характерно для економічної та правової терміносистеми, оскільки саме іменники забезпечують номінацію процесів, інституцій та явищ: *debitor* – боржник, *financing* – фінансування, *interest rate* – процентна ставка, *payment* – оплата, *refinancing* – рефінансування, *price* – ціна.

Прикметники як правило вживаються у дво- чи трикомпонентних термінах-словосполученнях, і уточнюють зміст іменника, характеризують

його: *financial management* – управління фінансами, *financial penalty* – фінансова санкція, *financial rules* – фінансові правила. Такі прикметники створюють семантичні відтінки, що дозволяють точніше описати економічні чи юридичні явища.

Дієслова у вибірці майже не трапляються, проте зустрічаються віддієслівні іменники, які функціонують у формі герундія та позначають процес або дію: *proceeding* – процедура, *advertising* – рекламна діяльність. Їхня присутність свідчить про трансформацію дії у номінативну одиницю, що дозволяє включати процеси до системи термінів, не порушуючи структурної однорідності корпусу.

Прислівники у вибірці практично відсутні, водночас латинські вирази (*ex ante*, *ex post*, *expressis verbis*, *in vitro*) виконують функцію уточнення чи способу дії та виступають як стандартизовані елементи спеціальної термінології. Загалом така частиномовна структура підкреслює номінативну спрямованість економічно-правових термінів, де домінують іменники, прикметники уточнюють їхній зміст, а дієслівні форми слугують для позначення процесів (див.рис.2.2)

Рис. 2.2. Відсоткове співвідношення термінів за частинами мови



Також відповідно до структури та семантики термінів, ми виявили що деякі з них можуть формувати термінологічні гнізда. Їх представлено у додатку А (див. Дод. А).

Перше гніздо сформоване навколо прикметника *financial* (див. табл. 2.1).

Табл. 2.1 Термінологічне гніздо з компонентом *financial*

financial	financial actors
	financial management
	financial rules
	financial penalty

У такій схемі *financial* виступає центральним кореневим поняттям, а всі інші терміни розширюють його значення у різних аспектах: суб'єкти, управління, правила, санкції, прозорість та часовий вимір (рік).

Це гніздо демонструє терміни, які пов'язані із фінансовими суб'єктами та управлінням фінансами, передає набір понять, що охоплює організаційні та регуляторні аспекти економічної діяльності. Вони описують як учасників фінансових процесів, так і механізми контролю та регулювання. Це гніздо відображає базові принципи функціонування фінансових систем та забезпечує точність у визначенні повноважень і відповідальності учасників бюджетного процесу.

Друге гніздо складається з термінів, що позначають комерційні операції: *sale, sales contract, seller* зі стрижневим словом *sale*.

Воно відображає правовий аспект господарських відносин, акцентуючи увагу на ключових ланках купівлі-продажу та договірних зобов'язаннях сторін. Така група термінів є важливою для формалізації комерційної діяльності та забезпечує чітке розмежування прав і обов'язків учасників ринку, що особливо актуально для транскордонної торгівлі в межах ЄС.

Наступне гніздо пов'язане з бухгалтерським обліком. До нього входять терміни *debit, debit note, debtor*, а центральним є *debit*.

Воно демонструє специфіку фінансових операцій на рівні документального та облікового оформлення. Такі терміни дозволяють забезпечити уніфікацію процесів обліку і контролю за фінансовими потоками, а також сприяють точності під час перевірки і стягнення заборгованостей.

Ще одне гніздо пов'язане з податками, у центрі – термін *tax*: *taxpayer, taxation, tax return*. Похідні терміни фіксують поняття, що регламентують обов'язки платників податків і визначають механізми оподаткування.

Також ми виокремили гніздо термінів, що стосуються експорту (*exporter, export license, export agreement, export duty*), стрижневий термін – *export*. Воно висвітлює правила зовнішньоекономічної діяльності та нормативи, що стосуються ліцензування, митного контролю і оформлення експортних операцій.

Разом ці гнізда формують ядро економічної термінології, що відображає як внутрішньоекономічні, так і міжнародні регуляторні процеси.

Вище ми зазначали, що економічну термінологію можна розділити на декілька семантичних груп (див. розділ 1.2.2)

На основі здійсненої нами вибірки, можемо виокремити такі семантичні групи термінів (див. Дод. Д):

- 1) терміни, що називають поняття фінансового управління та контролю

Ця група містить терміни, що позначають діяльність органів управління фінансами, контролю бюджетних процесів, організаційних і процедурних механізмів у сфері фінансів. До них належать як базові однокомпонентні номінації (*budget – бюджет, financing – фінансування, officer – розпорядник*, так і багатоконпонентні (*financial management – управління фінансами, financial penalty – фінансова санкція, financial rules – фінансові правила, Financial Transparency System – Система фінансової*

прозорості, *recovery of amounts receivable* – стягнення дебіторської заборгованості).

Структурно терміни цієї групи часто представлені моделями:

- Adj + N (*financial management*);
- N + prep + N+ N (*recovery of amounts receivable*),

що відображає рівень деталізації фінансових процесів у документах міжнародного права. Семантично вони відображають три підкатегорії: функції управління (*budget, financing, officer*), контроль і нагляд (*internal auditor, internal control of production*), регуляторні та санкційні механізми (*financial rules, financial penalty*).

2) правові та юридичні терміни

Ця група включає поняття, що стосуються юридичних процедур, норм, санкцій та інституцій, які регулюють економічні відносини на міжнародному рівні. Однокомпонентні приклади: *bankruptcy* – банкрутство, *penalties* – штрафні санкції, багатоконпонентні: *liability clause* – положення про відповідальність, *insolvency proceeding* – процедура неплатоспроможності, *Court of Auditors* – Рахункова Палата.

Семантично вони охоплюють три основні функції: встановлення правових рамок (*lex specialis, Treaty on the Functioning of the European Union* – Договір про функціонування ЄС), регулювання відповідальності (*liability clause, penalties*), організаційно-інституційні механізми контролю (*Court of Auditors, RAPEX*).

У структурному плані ці терміни можуть мати моделі:

- N + N (*liability clause*);
- N + prep + N (*control of production*),

а також акроніми та аббревіатури (*RAPEX, TFEU*), що дозволяє стисло позначати складні юридичні поняття. Переклад здійснюється переважно за допомогою калькування та описового перекладу, тоді як аббревіатури відтворюються або у вигляді усталених українських відповідників (*TFEU* → ДФЄС), або залишаються без змін (*RAPEX*).

3) терміни, що є номінаціями економічних і фінансових інституцій

До цієї групи належать як аббревіатури (*ECB – ЄЦБ, IMF – МВФ, OECD – ОЕСР*), так і багатокомпонентні терміни (*European Central Bank – Європейський центральний банк, European Investment Bank – Європейський інвестиційний банк, European Economic Area – Європейський економічний простір*).

Семантично вони позначають організаційні та інституційні структури, які виконують фінансово-економічні функції у межах міжнародного права та економіки.

4) терміни, що позначають комерційну діяльність

Ця група охоплює поняття, пов'язані з купівлею-продажем, торгівлею, захистом споживачів та онлайн-комерцією. Однокомпонентні приклади: *consumer – споживач, seller – продавець, importer – імпортер*, багатокомпонентні: *sales contract – договір купівлі-продажу, cross-border sales – транскордонні продажі, online sales – онлайн-продаж*.

Семантично вони відображають три рівні діяльності: суб'єкти ринку (*consumer, seller, reseller*), об'єкти торгівлі (*goods, products, services*), організаційні та договірні процеси (*sales contract, payment terms, commercial guarantees*). Структурно терміни представлені моделями Adj + N, N + N, N + prep + N, що забезпечує деталізацію їх значення.

5) терміни, пов'язані з процесами виробництва та постачання

Ця група містить поняття, що описують виробничі, логістичні та постачальні процеси: однокомпонентні терміни – *manufacturer – виробник, supplier – постачальник, production – оброблення*, багатокомпонентні – *internal control of production – внутрішній контроль виробництва*.

Семантично вони класифікуються за функціональною ознакою: виробництво (*manufacturer, production, manufacturing*), логістика та доставка (*supplier, transport, storage*), контроль і забезпечення якості (*internal control of production, labelling, certification*).

б) терміни, що називають фінансові інструменти та операції

До цієї групи належать поняття щодо фінансових зобов'язань, розрахунків, процентних ставок та кредитних інструментів. Однокомпонентні терміни: *debit* – сальдо, *debtor* – боржник, *payment* – оплата, багатоконпонентні: *debit note* – дебет-нота, *interest rate* – процентна ставка.

Семантично групу можна поділити на: фінансові рахунки та зобов'язання (*debit, debtor, debit note*), операції з платежами та розрахунками (*payment, payee, payer, payment schedule*), інструменти фінансового регулювання (*interest rate, refinancing, co-financing*).

7) терміни з галузі маркетингу, партнерств та спонсорства

До цієї групи належать поняття, що позначають маркетингові та спонсорські механізми, серед яких виділяємо однокомпонентні: *advertising* – рекламні оголошення, *certification* – сертифікація, багатоконпонентні: *CE marking* – маркований знак CE, *in-kind sponsorship* – спонсорування в негрошовій формі, *commercial guarantees* – комерційні гарантії.

Семантично група відображає такі аспекти: позначення маркетингових інструментів і стандартів (*CE marking, certification*), спонсорську підтримку (*in-kind sponsorship*), гарантії та договірні зобов'язання (*commercial guarantees*).

8) терміни, що називають товари, послуги та процеси, пов'язані з ними

Ця група охоплює терміни виробництва, пакування, зберігання і реалізації товарів та послуг. Більшість термінів цієї групи однокомпонентні: *goods* – товари, *products* – продукти, *services* – послуги, *pack* – пакування.

Семантично група поділяється на: предмети комерційного обігу (*goods, products, services*), процеси логістики та управління поставками (*pack, storage, fulfilment*).

9) назви міжнародних угод і документів

Ця група включає назви нормативно-правових актів, стратегій та програм. Приклади: *The Agreement on the European Economic Area – Угода про Європейський економічний простір*, *The Digital Single Market Strategy – Стратегія єдиного цифрового ринку, single EU market – єдиний ринок ЄС*.

Семантично вони відображають правові рамки міжнародного економічного регулювання. Структурно терміни можуть бути складними багатокомпонентними назвами з власними назвами інституцій (*The Agreement on the European Economic Area*), що вимагає застосування калькування та частково описового перекладу.

10) терміни, що називають учасників економічної діяльності

Ця група охоплює суб'єктів економічних відносин: однокомпонентні – *beneficiary – бенефіціар, third-party – третя сторона* та багатокомпонентні: *recipients of funds – одержувачі коштів*.

Семантично вони поділяються на категорії: отримувачі ресурсів (*beneficiary, recipients of funds*), контрагенти та посередники (*third-party*). У перекладі переважає калькування та лексична заміна, що дозволяє точно передати правовий і економічний статус суб'єктів.

Аналіз структурно-семантичних характеристик економічної термінології у міжнародно-правових документах демонструє чітке розмежування термінів за функціональною і семантичною ознакою. Однокомпонентні терміни виконують функцію базових категорій, багатокомпонентні – деталізують і конкретизують процеси, операції та інституції.

2.3 Способи перекладу англійської економічної термінології у міжнародно-правових документах

Переклад економічної термінології у документах міжнародного права є складним і багатогранним процесом, що вимагає як високої

професійної компетентності перекладача у сфері економіки та права, так і глибокого розуміння структурно-семантичних особливостей термінів.

Одним із основних способів перекладу термінів є калькування, яке передбачає дослівний переклад складових елементів терміна з метою збереження його первісного значення та семантичної точності. Такий підхід особливо ефективний для багатокomпонентних термінів, що описують фінансові процеси чи інституційні структури, наприклад, *financial management* – управління фінансами, *Financial Transparency System* – Система фінансової прозорості, *sales contract* – договір купівлі-продажу. Калькування дозволяє зберегти юридичну визначеність терміна, що важливо у міжнародних документах, де будь-яка двозначність може призвести до неоднозначного трактування норм.

Разом із тим, не всі терміни піддаються прямому калькуванню, особливо якщо в українській правовій і економічній системі відсутні аналогічні поняття. У таких випадках використовується лексична заміна, який передає зміст терміна шляхом пошуку схожого семантичного еквівалента у мові перекладу, *recovery of amounts receivable* – стягнення дебіторської заборгованості, *liability clause* – положення про відповідальність.

Третім способом є транслітерація, коли термін передається без перекладу, лише адаптуючись до фонетичних і графічних норм української мови, що зазвичай стосується спеціальних економічних понять або усталених міжнародних термінів, наприклад, *default* – дефолт, *dividends* – дивіденди, *budget* – бюджет. Також у текстах ми побачили декілька латинських термінів на кшталт *ex ante* – *ex ante*, *ex post* – *ex post*. Вони у документах не перекладаються.

Транслітерація застосовується для збереження міжнародної впізнаваності термінів та забезпечення їх ідентичності у різних юридичних системах, особливо в документах, що стосуються міжнародних фінансових операцій, стандартів та угод, як-от *ISO/IEC*, *WTO*, *IMF*. Поряд із цим існує

лексична заміна, що передбачає використання усталених еквівалентів у національній мові для односкладових термінів, таких як, *consumer* – *споживач*, *taxpayer* – *платник податків*.

Лексична заміна дозволяє швидко адаптувати текст до української правничо-економічної традиції, забезпечуючи зрозумілість і стислий виклад матеріалу без втрати точності.

Не менш важливим аспектом перекладу є робота з абрєвіатурами та акронімами, які широко використовуються у міжнародних документах для позначення інституцій, угод і фінансових органів, наприклад, *ECB* – *ЄЦБ*, *EIB* – *ЄІБ*, *EIF* – *ЄІФ*, *TFEU* – *ДФЄС*, *WTO* – *СОТ*. У перекладі абрєвіатури можуть залишатися без змін, якщо вони вже мають усталені міжнародні аналоги, або отримувати українські еквіваленти, що забезпечує одночасно стислий виклад і точне відтворення поняття. Особливо це стосується багатокomпонентних назв інституцій, які поєднують власні імена та функціональні характеристики, наприклад, *European Central Bank* – *Європейський центральний банк*, *European Economic Area* – *Європейський економічний простір*. У таких випадках переклад комбінує калькування і описовий переклад, щоб забезпечити повне розкриття значення терміна і водночас зберегти його міжнародну впізнаваність.

Важливим моментом є також переклад термінів комерційної діяльності та маркетингових понять, де застосовуються різні стратегії залежно від того, чи є усталений відповідник у національній мові, чи термін відноситься до нового явища. Наприклад, *advertising* – *рекламні оголошення*, *CE marking* – *маркований знак CE*, *in-kind sponsorship* – *спонсорування в негрошовій формі*, *commercial guarantees* – *комерційні гарантії*. У цьому випадку поєднується калькування, описовий переклад і лексична заміна, що дозволяє зберегти семантичну точність і при цьому забезпечити сприйняття термінів користувачами української мови. Для термінів, що позначають фінансові інструменти і операції, таких як *interest rate* – *процентна ставка*, *refinancing* – *рефінансування*, *debit note* – *дебет-*

nota, переважає калькування, іноді в поєднанні з описовим перекладом у випадках складних багатокомпонентних структур.

Таким чином, переклад економічної термінології у міжнародно-правових документах є багаторівневим процесом, що включає застосування калькування для точного відтворення змісту, описового перекладу для відтворення складних і нових понять, транслітерації для міжнародно визнаних термінів, лексичної заміни для забезпечення зрозумілості та адаптації до національної системи, а також спеціальної роботи з абрєвіатурами та акронімами. Комбінування цих способів дозволяє створювати українські тексти, які зберігають семантичну точність оригіналу, юридичну коректність і при цьому є читабельними та зрозумілими для фахівців у сфері міжнародного права та економіки. Такий підхід є особливо важливим у перекладі документів ЄС, СОТ, МВФ та інших міжнародних фінансових і правових організацій, де будь-яка неточність може вплинути на трактування норм і на практичне застосування положень у національній економічній та правовій системі.

Також варто звернути увагу на те, що під час перекладу може змінюватися структура терміну чи відбуватися граматична заміна компонентів. Перший випадок можемо проілюструвати на прикладі терміну *taxpayer* – *платник податків*, коли однокомпонентне слово перекладено двркомпонентним словосполученням, або ж двокомпонентний *in-kind sponsorship* – *спонсорування в негрошовій формі* перекладено трикомпонентним. Або й навпаки: трикомпонентний термін *business related context* перекладено однокомпонентним *бізнес-діяльність*.

У другому – відбувається заміна частин мови, наприклад, прикметник перекладається за допомогою іменника: *spending programmes* – *програми витрат*, або ж навпаки, особливо якщо в англійській мові це словосполучення з прийменником *of*: *Court of Auditors* – *Рахункова Палата*.

РОЗДІЛ III

ЕКОНОМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ У ДОКУМЕНТАХ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

3.1 Лекційний матеріал як спосіб вивчення економічної термінології та її перекладу

Для ефективного засвоєння знань і формування професійних умінь у галузі філології важливе не лише застосування сучасних методів викладання, а й урахування індивідуальних особливостей студентів, складності матеріалу, специфіки перекладацької діяльності та структури навчальних занять. Жоден метод не дасть очікуваного результату, якщо процес навчання не буде належно організований.

Основи сучасної педагогіки вищої школи, зокрема методики викладання іноземної мови, були закладені й послідовно розвинуті у працях таких дослідників, як З.Н. Курлянд [45], В.Л. Ортинський [43], І.В. Зайченко [55], Л.М. Калашнікова [56], О.А. Жерновникова [56], В.В. Кудіна [57], А.І. Кузьмінський [58] та ін. Саме вони окреслили ключові підходи, методи й форми навчання у вищій школі, визначили роль педагогічної майстерності викладача, а також запропонували концептуальні засади впровадження комунікативної, компетентнісної та інноваційної парадигм у викладанні іноземних мов, що стало основою подальшого теоретичного та практичного розвитку галузі.

У філологічній освіті успішно поєднуються різні форми навчальної роботи – лекційні, семінарські, практичні, індивідуальні та групові заняття. Важливу роль відіграють також перекладацькі тренінги, аналіз текстів, виконання практичних завдань із перекладу, курсові та дипломні проекти,

заліки й іспити, що комплексно сприяють формуванню перекладацької компетентності студентів.

Передусім необхідно визначити оптимальний обсяг навчального навантаження та розробити науково обґрунтовані норми для ефективного планування освітнього процесу.

У Законі України «Про вищу освіту» визначено, що основними видами навчальних занять у закладах вищої освіти є лекції, лабораторні та семінарські заняття, індивідуальні роботи й консультації. Серед них лекція посідає провідне місце, адже вона є найпоширенішою формою подання та засвоєння навчальної інформації. Водночас проведення лекцій вважається одним із найвідповідальніших завдань викладача [11].

Саме під час лекції студент отримує систематизовані знання, які подає викладач у логічній і доступній формі, формуючи процес наукового мислення, коли викладач розкриває складні явища, пояснює закономірності та демонструє приклади їх практичного застосування.

Лекція (від лат. *lectio* – читання) як форма й метод навчання виникла понад тисячу років тому. На ранніх етапах розвитку науки навчання зводилося до передачі знань від старших поколінь молодшим, і головним інструментом цього процесу було слово. Учні уважно слухали вчителя, який переказував культурні та наукові здобутки, аби в майбутньому передати їх далі. Таким чином, саме усний переказ став первісною формою лекції. Водночас освіта у давні часи тісно перепліталася з релігією, а навчання часто ґрунтувалося на заучуванні матеріалу зі слів наставника.

У XVI столітті з поширенням книгодрукування з'явилася можливість забезпечувати студентів друкованими виданнями. Це спричинило зміни в університетській практиці: дехто з викладачів відмовився від дослівного читання книг і почав викладати матеріал власними словами. Хоча спершу це викликало спротив серед викладачів, згодом такий підхід витіснив традицію читання текстів на лекціях. Уже в XVII столітті в Києво-

Могілянській академії переважна більшість лекцій базувалася саме на переказі змісту книги.

За визначенням Т. Туркот та О. Коновал, «лекція (від лат. *lectio* – читання) – це цілісний, логічно завершений і науково обґрунтований виклад певної теми, проблеми чи розділу навчальної дисципліни, поданий у послідовній та систематизованій формі. За потреби вона може супроводжуватися використанням наочних матеріалів або демонстрацією дослідів. Лекція повинна гармонійно поєднуватися з іншими видами навчальних занять і слугувати основою для подальшого поглиблення та узагальнення знань, які студенти здобувають під час аудиторної та самостійної роботи»[51].

Згідно з вимогами сучасної дидактики вищої школи, лекція має відповідати таким критеріям:

- 1) містити значний обсяг актуальної наукової інформації, викладеної у структурованій та методично виваженій формі;
- 2) ґрунтуватися на аргументованих судженнях і переконливих доказах;
- 3) включати достатньо прикладів, фактів, документів чи текстів, що підтверджують основні положення;
- 4) відзначатися чіткістю, послідовністю та лаконізмом подачі матеріалу;
- 5) стимулювати пізнавальну активність студентів за допомогою різних прийомів і засобів;
- 6) визначати перелік питань для самостійного вивчення з обов'язковим зазначенням джерел;
- 7) враховувати різні підходи й позиції щодо вирішення розглядуваних проблем;
- 8) створювати умови для уважного слухання, осмислення та конспектування інформації студентами;
- 9) передбачати встановлення взаємодії з аудиторією й забезпечення ефективного зворотного зв'язку;

- 10) передбачати педагогічно обґрунтоване застосування наочних матеріалів;
- 11) мати завершений вигляд, тобто повно розкривати тему чи наукову проблему з чіткими висновками.

У вищій освіті лекція виконує особливу функцію – вона задає основу для подальшої самостійної роботи студента. Завдяки ній формується загальна картина навчального курсу, виділяються ключові поняття та проблеми, на які потрібно звернути увагу. Лекційний матеріал стає базою для семінарських занять, практичних завдань і наукових досліджень, допомагаючи студентам структурувати знання та спрямовувати зусилля на глибше вивчення предмета.

У процесі підготовки лекції на тему магістерської роботи (див. Дод.Е) нами було враховано як загальні вимоги сучасної дидактики вищої школи, так і специфіку навчального курсу. Передусім визначалися цілі лекції: дати студентам цілісне уявлення про тему, забезпечити системність викладу та створити підґрунтя для подальшого самостійного вивчення матеріалу. Особлива увага приділялася зв'язку змісту лекції з навчальною програмою та практичними завданнями, які постануть перед студентами у майбутній професійній діяльності.

Під час добору матеріалу враховувалися такі фактори, як актуальність наукової інформації, доступність її викладу для студентської аудиторії, а також можливість ілюструвати положення конкретними прикладами, фактами чи наочними матеріалами. Важливим етапом була систематизація матеріалу: від загальних понять і історичного контексту до сучасних підходів та практичного застосування. Така структура сприяє логічному засвоєнню теми та формуванню цілісного мислення у студентів.

Відбираючи матеріал для підготовки навчального матеріалу, ми поставили перед собою такі цілі:

- ознайомити студентів із принципами формування та вживання економічної термінології у документах міжнародного права;

- навчити виявляти особливості терміновживання в текстах різного юридичного статусу;
- розвивати навички контекстного аналізу термінів для правильного розуміння та перекладу;
- поглибити знання студентів про відмінності в термінології на рівні англomовного оригіналу та українських відповідників;
- формувати вміння застосовувати здобуті знання при перекладі економічно-правових текстів із врахуванням стилістичних і правових норм.

У процесі підготовки лекції увага приділялася також методичним аспектам: чіткості й послідовності викладу, раціональному розподілу часу між основними розділами, формулюванню ключових висновків. Передбачалося використання наочності та прикладів для підвищення інтересу студентів і стимулювання їхньої пізнавальної активності. Окремо визначалося коло питань для самостійного опрацювання, що забезпечує зв'язок лекції з іншими видами навчальної роботи.

3.2 Система вправ для засвоєння лекційного матеріалу

Для того, щоб лекційний матеріал засвоїти максимально ефективно, необхідно закріпити його виробленням практичних навичок у студентів. Тому знання, що подаються на лекції, варто інтегрувати у практичний матеріал – практичні, семінарські заняття, колоквиуми, тощо. На кожному із цих занять викладачі застосовують різні типи вправ, ось як їх можна класифікувати:

- 1) *репродуктивна система вправ*. До цієї системи належать вправи, що спрямовані на відтворення студентами лекційного матеріалу у близькому до першоджерела вигляді. Це може бути переклад окремих термінів, визначень або коротких фрагментів із нормативних документів. Мета таких вправ – закріплення базових

знань та формування термінологічного мінімуму. Репродуктивні вправи вважаються першою сходинкою у засвоєнні навчального матеріалу, оскільки вони ґрунтуються на пам'яті та відтворенні (Журавльова, 2016);

- 2) *аналітико-рефлексивна система вправ*. Ця система передбачає вправи, які орієнтують студентів на аналіз і критичне осмислення лекційного матеріалу. Сюди входить класифікація термінів, порівняння перекладацьких стратегій, виявлення помилок у готовому перекладі. Такі завдання допомагають студентам розвивати вміння працювати з матеріалом на глибшому рівні, знаходити причинно-наслідкові зв'язки та аргументувати перекладацькі рішення. За Красулею А., вправи аналітичного характеру формують у студентів навички самостійного мислення і сприяють розвитку перекладацької компетентності [30];
- 3) *продуктивна система вправ*. До продуктивних вправ належать завдання, які стимулюють творче відтворення знань у нових комунікативних умовах. Наприклад, коментований переклад, укладання глосарію, добір контекстуальних синонімів. Студенти не лише засвоюють теоретичний матеріал, а й застосовують його у практичних ситуаціях. Це сприяє формуванню професійних навичок і вміння адаптувати лекційний матеріал до конкретних умов перекладу [10];
- 4) *інтегративна система вправ*. Ця система об'єднує репродуктивні, аналітичні й продуктивні завдання у комплекс, що забезпечує цілісне засвоєння лекційного матеріалу. Наприклад, студенти спочатку перекладають уривок (репродуктивна вправа), потім аналізують використані терміни (аналітична), а на завершення укладають тематичний глосарій (продуктивна). Інтегративні вправи створюють умови для системності знань і поступового переходу від простих завдань до складних [30].

Для практичної апробації теми нашого дослідження пропонуємо таку систему завдань для аудиторії вищої школи:

1. Переклад фрагменту нормативного документа

Перекладіть абзац з Директиви ЄС 2019/771, звернувши увагу на точність відтворення термінів.

Варіант 1

«In any case, a modified product sold under the name or trademark of a natural or legal person different from the original manufacturer, should be considered as new and subject to Union harmonisation legislation. The person who carries out important changes to the product carries the responsibility for verifying whether or not it should be considered as a new product in relation to the relevant Union harmonisation legislation.» [57].

Варіант 2

«Accreditation is the standards-based activity to ensure and attest that conformity assessment bodies have the technical competence to perform their duties as is required by the relevant regulations and standards. It assesses conformity assessment bodies' competence to perform their duties in specific fields, as accreditation is always linked to a specific scope of activity of the conformity assessment body» [57].

Ця вправа спрямована на розвиток навичок точного перекладу економіко-правової термінології в офіційно-діловому стилі. Студенти навчаються працювати з автентичними документами ЄС, що допомагає усвідомити значення термінологічної уніфікації та стандартизації. Ми впровадили цю вправу з метою формування уважності до деталей і відповідальності за юридичну коректність перекладу, адже навіть незначна помилка у такому тексті може призвести до спотворення правових норм. Вона також вчить працювати з контекстом, знаходити офіційні еквіваленти й уникати довільних інтерпретацій.

2. Термінологічне порівняння

Зіставте 5 термінів з Регламенту ЄС 2018/1046 з українськими відповідниками. Поясніть, який спосіб перекладу був використаний.

Варіант 1

Certification, labelling, in-kind sponsorship, commercial guarantees, co-financing

Варіант 2

consumer protection, cross-border sales, E-commerce, economic operator, importer – імпортер

Ця вправа допомагає студентам проаналізувати різні стратегії перекладу термінів (калькування, описовий переклад, лексична заміна, транслітерація). Вона спрямована на розвиток уміння критично мислити та аргументувати вибір перекладацьких рішень. Ми впровадили її для того, щоб студенти бачили варіативність перекладу та вчилися співвідносити англійські терміни з їх українськими відповідниками, враховуючи правовий і економічний контекст. Це формує професійне чуття до термінології та здатність відрізнити буквальний переклад від офіційно закріпленого.

3. Коментований переклад

Перекладіть фрагмент документа та дайте лінгвостилістичний коментар до перекладу термінів (*manufacturer product trademark, legislation*):

«The manufacturer is any natural or legal person who is responsible for designing or manufacturing a product and places it on the market under his own name or trademark. The definition contains two cumulative conditions: the person has to manufacture (or have a product manufactured) and to market the product under his own name or trademark. So, if the product is marketed under another person's name or trademark, this person will be considered as the manufacturer. The responsibilities of the manufacturer apply also to any natural

or legal person who assembles, packs, processes or labels ready-made products and places them on the market under his own name or trademark. Further, the responsibility of the manufacturer is placed on any person who changes the intended use of a product in such a way that different essential or other legal requirements will become applicable, or substantially modifies or re-builds a product (thus creating a new product), with a view to placing it on the market or for putting it into service, in those cases where the Union harmonisation legislation applicable to the product includes putting into service in its scope» [55].

Завдання сприяє глибшому розумінню семантики термінів та їх функціонування у тексті. Мета впровадження цієї вправи – формування вміння бачити стилістичні особливості правничого тексту, виявляти приховані смислові нюанси та робити переклад максимально адекватним. Вона також стимулює вироблення навички писати перекладацькі коментарі, що є важливою складовою наукової роботи.

4. Класифікація термінів

Розподіліть 15 термінів з офіційного документа за семантичними групами (фінанси, право, комерція тощо): *authorised representative, bankruptcy, Court of Auditors, budgetary principles, collection of revenue, financial management, financial penalty, CE marking, certification, labelling, producer, services, subcontractor, supplier, transport.*

Вправа розвиває навичку систематизації та групування термінології за семантичними полями. Це допомагає студентам побачити логіку організації термінологічної системи міжнародного права та економіки. Ми впровадили її для того, щоб майбутні перекладачі вміли швидко орієнтуватися у великому масиві спеціалізованої лексики, розрізняти тематичні групи та використовувати їх у відповідному контексті. Такі вправи виробляють аналітичне мислення і вміння працювати з термінологічними базами.

5. Визначення структурного типу терміна

Укажіть, які з наведених термінів є однокомпонентними, багатоконпонентними або абрєвіатурами. Приклади: *budget, financial penalty, EEA*.

Ця вправа спрямована на розвиток уміння розрізняти однокомпонентні, багатоконпонентні та абрєвіатурні терміни. Ми керувалися тим, що від структурного типу залежить перекладацька стратегія: прості терміни здебільшого мають усталені відповідники, тоді як складені потребують калькування чи адаптації. Завдання формує у студентів мовну інтуїцію щодо економіко-правової лексики та допомагає виробити системність у роботі з різними видами термінів.

6. Переклад із варіантами

Запропонуйте два варіанти перекладу терміна *in-kind sponsorship* і поясніть, який із них є кращим у контексті міжнародного права.

Мета цієї вправи – навчити студентів працювати з багатоваріантністю перекладу. Ми впровадили її для розвитку критичного мислення, щоби студенти вчилися аргументувати вибір найбільш доречного у конкретному правничому контексті. Це формує здатність приймати перекладацькі рішення, зважуючи між точністю, стилістичною адекватністю та відповідністю міжнародній практиці.

7. Переклад абрєвіатур та скорочень

Поясніть, як ви перекладете речення з абрєвіатурами типу *EIB, TFEU, RAPEX*, дотримуючись офіційного стилю.

Завдання формує навички роботи з абрєвіатурами та скороченнями, що є особливо важливим у правничих текстах, де офіційні варіанти перекладу вже закріплені у нормативних джерелах. Ми впровадили його для того, щоби студенти навчилися знаходити і використовувати правильні офіційні еквіваленти, а не перекладати абрєвіатури довільно. Вправа розвиває уважність, роботу з довідковими ресурсами та вміння витримувати офіційний стиль перекладу.

8. Підбір контекстуальних синонімів

До терміна *seller* доберіть 2–3 варіанти перекладу залежно від контексту (наприклад: *продавець, постачальник, контрагент*).

1. The seller shall ensure that all products delivered under this agreement conform to the specifications set out in Annex I and are free from any defects at the time of delivery.
2. The seller agrees to supply the goods on a monthly basis as outlined in the delivery schedule, and to notify the Buyer immediately of any delays or disruptions.
3. Both the seller and the Buyer shall comply with the applicable laws and regulations throughout the duration of this agreement.

Ця вправа вчить студентів бачити багатозначність термінів у правничо-економічному дискурсі. «Seller» у різних контекстах може перекладатися як «продавець», «постачальник» чи «контрагент», і правильний вибір залежить від змісту угоди. Ми впровадили завдання для розвитку гнучкості мислення та здатності адаптувати переклад до конкретного правового контексту. Це допомагає уникати шаблонності й досягати максимальної адекватності перекладу.

9. Стилiстичне редагування перекладу

Проаналізуйте готовий переклад уривка з Регламенту ЄС 2018/1046. Зіставивши з оригіналом, виправте стилістичні та термінологічні помилки.

Оригінал

«Products which have been repaired or exchanged (for example following a defect), without changing the original performance, purpose or type, are not to be considered as new products according to Union harmonisation legislation. Thus, such products do not need to undergo conformity assessment again, whether or not the original product was placed on the market before or after the legislation entered into force. This applies even if the product has been temporarily exported to a third country for the repair operations. Such repair operations are often carried out by replacing a defective or worn item by a spare part, which is either identical, or at least similar, to the original part (for example modifications may have taken place due to technical progress, or discontinued production of the old part), by exchanging cards, components, sub-assemblies or even entire identical units. If the original performance of a product is modified (within the intended use, range of performance and maintenance originally conceived at the design stage) because the spare-parts used for its repair perform better due to technical progress, this product is not to be considered as new according to Union harmonisation legislation. Thus, maintenance operations are basically excluded from the scope of the Union harmonisation legislation. However, at the design stage of the product the intended use and maintenance must be taken into account».

Рис. 3.1. Уривок з Регламенту ЄС 2018/1046

Переклад

Продукти, які були відремонтовані або замінені (наприклад, у разі дефекту), без зміни їх оригінальних характеристик, призначення або типу, не вважаються новими продуктами згідно із законодавством Євросоюзу про гармонізацію. Таким чином, такі продукти не повинні проходити повторну оцінку відповідності, незалежно від того, чи був оригінальний продукт випущений на ринок до або після набрання чинності законодавством. Це також стосується випадків, коли продукт тимчасово експортувався до третьої країни для ремонтних операцій. Такі ремонти часто виконуються шляхом заміни дефектного або зношеного елемента запасною частиною, яка є або ідентичною, або принаймні схожою на оригінальну (наприклад, зміни могли відбутися через технічний прогрес або припинення виробництва старої частини) шляхом заміни плат, компонентів, підбірок або навіть цілих однакових блоків.

Завдання спрямоване на розвиток навички критичного аналізу готового перекладу. Студенти вчаться знаходити термінологічні та стилістичні помилки, зіставляючи переклад з оригіналом. Ми впровадили його для того, щоб формувати здатність редагувати чужий і власний переклад, оскільки у професійній діяльності перекладач часто виконує роль редактора. Це розвиває уважність, прагнення до точності та професійний підхід до тексту.

10. Створення глосарію

На основі 10–15 термінів, вибраних із наведеного тексту, складіть глосарій за схемою: *англійський термін – український еквівалент – спосіб перекладу – контекст.*

«The NLF takes account of the existence of all the economic operators in the supply chain – manufacturers, authorised representatives, distributors and importers – and of their respective roles in relation to the product. The importer now has clear obligations in relation to the compliance of products, and where a distributor or an importer modifies a product or markets it under their own name,

they become the equivalent of the manufacturer and must take on the latter's responsibilities in relation to the product.

The NLF also recognises the different facets of the responsibilities of the national authorities: the regulatory authorities, the notification authorities, those which oversee the national accreditation body, the market surveillance authorities, the authorities responsible for the control of products from third countries, etc., underlining that responsibilities depend on the activities carried out.

The NLF has changed the emphasis of EU legislation in relation to market access. Formerly the language of Union harmonisation legislation concentrated on the notion of 'placing on the market' which is traditional free movement of goods language, i.e. it focuses on the first making available of a product on the EU market. The NLF, recognising the existence of a single internal market, puts the emphasis on making a product available thus giving more importance to what happens after a product is first made available. This also corresponds to the logic of the putting into place of EU market surveillance provisions. The introduction of the concept of making available facilitates the tracing back of a non-compliant product to the manufacturer. It is important to note that compliance is assessed with regard to the legal requirements applicable at the time of the first making available.

The most important change brought about by the NLF to the legislative environment of the EU was the introduction of a comprehensive policy on market surveillance. This has considerably changed the balance of EU legislative provisions from being fundamentally oriented at setting product related requirements to be met when products are placed on the market to an equal emphasis on enforcement aspects during the whole life-cycle of products».

Рис. 3.2. Уривок з Регламенту ЄС 2018/1046

Ця вправа має на меті навчити студентів систематизувати терміни та створювати власні перекладацькі бази. Вона розвиває уміння не тільки перекладати, а й документувати власні перекладацькі рішення, пояснювати стратегії перекладу і добирати приклади з контексту. Ми впровадили завдання для формування у студентів навички роботи з термінологічними

словниками та підготовки професійного глосарію, що є важливою компетенцією для перекладача у сфері міжнародного права та економіки.

3.3 Основні положення дослідження німецькою мовою

Die Arbeit befasst sich mit den Besonderheiten der Funktionsweise wirtschaftswissenschaftlicher Terminologie in völkerrechtlichen Dokumenten.

Im ersten Abschnitt skizzierten wir die theoretischen Grundlagen der Forschung, die sich mit der Untersuchung von Aspekten der Funktionsweise von Fachsprachen in völkerrechtlichen Dokumenten befasste. Wir skizzierten die Hauptmerkmale von Fachsprachen, ihre sprachlichen Besonderheiten und Funktionen, insbesondere die Besonderheiten der Sprache völkerrechtlicher Dokumente. Wir untersuchten außerdem das Konzept von Eurolect als Subsprache internationaler EU-Dokumente und seine sprachliche Ausprägung in den genannten Texten. Ein weiterer theoretischer Aspekt, der für die praktische Forschung unverzichtbar war, war die Untersuchung der Fachsprache der Wirtschaftswissenschaften und der Besonderheiten wirtschaftswissenschaftlicher Begriffe, ihrer Struktur, Semantik und Übersetzung.

Es wird festgestellt, dass die Fachsprache der Wirtschaftswissenschaften ein ganzheitliches terminologisches System ist, das eine Schlüsselrolle bei der Gewährleistung der Genauigkeit der professionellen Kommunikation spielt. Sie zeichnet sich durch spezifische Terminologie, logische Struktur und eindeutige Konzepte aus, wodurch sie zur Grundlage für wissenschaftliche Analysen und praktische Entscheidungen in verschiedenen Wirtschaftsbereichen wird. Der Unterschied zur allgemein gebräuchlichen Sprache liegt in ihrer Standardisierung und dem Fehlen emotionaler Färbung, was die Neutralität und Objektivität der Darstellung gewährleistet.

Im zweiten Abschnitt analysierten wir die strukturell-semantischen und translationalen Aspekte der Wirtschaftsterminologie in Dokumenten des

internationalen Rechts, und zwar in der „Richtlinie (EU) 2019/771 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 20. Mai 2019 über bestimmte Aspekte von Verträgen über den Warenkauf, zur Änderung der Verordnung (EU) 2017/2394 und der Richtlinie 2009/22/EG sowie zur Aufhebung der Richtlinie 1999/44/EG“; „Verordnung (EU, Euratom) 2018/1046 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 18. Juli 2018 über die Haushaltsordnung für den Gesamthaushaltsplan der Union, zur Änderung der Verordnungen (EU) Nr. 1296/2013, (EU) Nr. 1301/2013, (EU) Nr. 1303/2013, (EU) Nr. 1304/2013, (EU) Nr. 1309/2013, (EU) Nr. 1316/2013, (EU) Nr. 223/2014, (EU) Nr. 283/2014 und des Beschlusses Nr. 541/2014/EU sowie zur Aufhebung der Verordnung (EU, Euratom) Nr. 966/2012“; „Bekanntmachung der Kommission – Der „Blaue Leitfaden“ zur Umsetzung der EU-Produktvorschriften 2016“.

Entsprechend der Struktur verwenden die untersuchten Dokumente des Völkerrechts ein-, zwei-, drei- und mehrkomponentige Begriffe. Einkomponentige Begriffe bezeichnen beispielsweise grundlegende ökonomische Konzepte, *budget* – *бюджет*, *consumer* – *споживач*, *goods* – *товари*. Zwei- und Dreiwortbegriffe haben eine engere rechtliche und finanzielle Bedeutung: *financial management* – *управління фінансами*, *sales contract* – *договір купівлі-продажу*, *internal control of production* – *внутрішній контроль виробництва*. Mehrkomponentenbegriffe beziehen sich in der Regel auf Vereinbarungen oder Organisationen, zum Beispiel, *Treaty on the Functioning of the European Union* чи *The Digital Single Market Strategy*.

Nach sprachlicher Prägung überwiegen Substantive, die Prozesse, Institutionen oder wirtschaftliche Phänomene bezeichnen.: *debtor* – *боржник*, *financing* – *фінансування*, *payment* – *оплата*, *price* – *ціна*. Adjektive verdeutlichen die Bedeutung von Substantiven, zum Beispiel in den Begriffen *financial rules* – *фінансові правила*, oder *financial penalty* – *фінансова санкція*. Verbale Substantive, zum Beispiel, *proceeding* – *процедура* чи *advertising* – *рекламна діяльність*, erfüllen eine nominative Funktion und

bezeichnen Handlungen. Die Analyse identifizierte auch terminologische Nester, die um ein gemeinsames Wurzelement gruppiert sind: *financial* (*financial actors, financial management, financial rules, financial penalty, Financial Transparency System*).

Nach semantischen Kriterien werden die Begriffe in zehn Hauptgruppen unterteilt: Finanzmanagement und -kontrolle (*budget, financial management*), Rechtsbegriffe (*bankruptcy, liability clause*), Finanz- und Wirtschaftsinstitutionen (*IMF, OECD*), kommerzielle Tätigkeit (*consumer, sales contract*), Produktion und Versorgung (*manufacturer, supplier*), Finanzinstrumente (*debit, interest rate*), Marketing und Sponsoring (*advertising, CE marking*), Waren und Dienstleistungen (*goods, products*), internationale Abkommen und Dokumente (*The Agreement on the European Economic Area*), Teilnehmer an wirtschaftlichen Aktivitäten (*beneficiary, third-party*). Strukturell sind die meisten Terme nach Modellen des Typs Adj + N gebildet. (*financial management*), N + N (*liability clause, sales contract*), N + prep + N (*recovery of amounts receivable*).

Die Übersetzung wirtschaftlicher Begriffe in internationalen Rechtsdokumenten erfordert ein hohes Maß an Genauigkeit, terminologischer Konsistenz und der Wahrung des Rechtsinhalts. Die gängigste Methode ist das Tracing, das durch die wörtliche Übersetzung von Bestandteilen eine genaue Wiedergabe der Bedeutung gewährleistet.: *financial management* – *управління фінансами*, *sales contract* – *договір купівлі-продажу*. Diese Methode bewahrt die semantische Genauigkeit und gewährleistet das gleiche Verständnis von Normen in verschiedenen Sprachsystemen.

Deskriptive Übersetzung wird in Fällen verwendet, in denen eine direkte Übersetzung nicht die Essenz des Begriffs vermittelt oder es kein Analogon gibt. Zum Beispiel, *recovery of amounts receivable* – *стягнення дебіторської заборгованості*, *insolvency proceeding* – *процедура неплатоспроможності*. Mit dieser Methode können Sie die Bedeutung durch die Erklärung der Funktion des Konzepts erschließen.

Transliteration wird verwendet, um Begriffe zu übersetzen, die international gebräuchlich sind oder nicht übersetzt werden, zum Beispiel: *default* – *дефолт*, *lobbying* – *лобіювання*. Die Übersetzung von Abkürzungen und Akronymen kann auf zwei Arten erfolgen: durch Nachverfolgung (*Economic Area* – *Європейський економічний простір*) entweder durch die Verwendung etablierter ukrainischer Äquivalente oder die Bewahrung des Originals (*WTO* – *COT*).

Die wichtigsten Methoden zur Übersetzung wirtschaftswissenschaftlicher Terminologie sind Nachzeichnen, beschreibende Übersetzung und Transliteration. Ihre Kombination gewährleistet die Angemessenheit, Klarheit und terminologische Genauigkeit der Übersetzung völkerrechtlicher Dokumente.

Der dritte Abschnitt ist methodischer Natur. Er widmet sich der wirtschaftswissenschaftlichen Terminologie in völkerrechtlichen Dokumenten unter linguodidaktischen Aspekten. Das Vorlesungsmaterial spielt eine zentrale Rolle im Prozess des Studiums der wirtschaftswissenschaftlichen Terminologie in völkerrechtlichen Dokumenten und ihrer Übersetzung. Die Vorlesung vermittelt systematisch Wissen, schafft die Grundlage für selbstständiges Arbeiten der Studierenden und bildet ihre wissenschaftliche und berufliche Kompetenz. Sie erfüllt pädagogische, bildungs- und entwicklungsfördernde Funktionen und trägt zur Entwicklung von kritischem Denken, Zuhörkultur und analytischen Fähigkeiten bei.

Das entwickelte Übungssystem ermöglicht die Integration des Vorlesungsstoffs in die praktischen Aktivitäten der Studierenden und ermöglicht einen schrittweisen Übergang von reproduktiven zu produktiven und integrativen Aufgaben. Dieser Ansatz gewährleistet die Integrität des Bildungsprozesses, die Entwicklung von Übersetzungskompetenz und die Fähigkeit, mit authentischen Wirtschafts- und Rechtstexten zu arbeiten. Besonderes Augenmerk wird auf die Entwicklung der Fähigkeiten zur Analyse von Begriffen, zur Auswahl kontextueller Äquivalente und zur Anwendung offizieller Übersetzungen gelegt.

Die praktischen Aufgaben zielen darauf ab, die Aufmerksamkeit auf die juristische Genauigkeit von Übersetzungen zu lenken, den Umgang mit mehrdeutigen Begriffen zu erlernen und die strukturellen Besonderheiten der Terminologie zu berücksichtigen. Dies trägt zur Entwicklung eines professionellen Gespürs für die Sprache des Völkerrechts bei, das für zukünftige Übersetzer von entscheidender Bedeutung ist. Ein wichtiges Ergebnis ist auch die Entwicklung von Fähigkeiten zur fundierten Wahl von Übersetzungsstrategien, insbesondere von Nachzeichnen, beschreibender Übersetzung, Transliteration oder lexikalischer Substitution.

Die Kombination aus Vorlesungspräsentation und einem mehrstufigen Übungssystem schafft somit eine effektive Lehrmethode, die es Ihnen ermöglicht, die Wirtschaftsterminologie des Völkerrechts zu beherrschen und deren adäquate Übersetzung zu erlernen. Dieser Ansatz entspricht den Anforderungen moderner Sprachdidaktik und kann erfolgreich in der Ausbildung zukünftiger Übersetzer umgesetzt werden.

ВИСНОВКИ

У ході аналізу функціонування фахової мови у документах міжнародного права встановлено, що вони виконують системоутворюючу роль у забезпеченні точності та однозначності міжнародної правової комунікації. Використання стандартизованої термінології дає можливість створювати універсальні правові тексти, які зберігають своє значення незалежно від мовних і правових традицій сторін. Саме завдяки фаховій мові стає можливим укладання міжнародних договорів, їхнє тлумачення та імплементація в національні правові системи, що підвищує рівень правової узгодженості між державами.

Водночас дослідження підтверджує, що мова міжнародного права має складну природу, оскільки поєднує у собі універсальність і залежність від правових культур різних країн. Багатомовність міжнародних документів створює додаткові виклики для перекладацької та юридичної практики, однак саме фахові мови виступають засобом подолання цих труднощів. Вони формують основу для гармонізації правових систем, сприяють стабільності міжнародних відносин та забезпечують дієвість правових норм у глобальному масштабі.

Євролект сформувався як унікальна мовна підсистема, яка забезпечує єдність правової комунікації в багатомовному середовищі Європейського Союзу. Його виникнення зумовлене інтеграційними процесами та необхідністю гармонізації правових норм у державах, що входять до ЄС. На відміну від національних юридичних мов, євролект має інтернаціональний характер, адже поєднує елементи різних мовних традицій, але водночас прагне до максимальної уніфікації та точності формулювань. Це робить його критично важливим інструментом створення законодавчих актів і регламентів ЄС.

Фахова мова економіки – це цілісна терміносистема, що виконує ключову роль у забезпеченні точності професійної комунікації. Вона характеризується специфічною термінологією, логічною структурою та

однозначністю понять, завдяки чому стає основою для наукового аналізу й практичних рішень у різних економічних сферах. Її відмінність від загальноживаної мови полягає в стандартизованості та відсутності емоційної забарвленості, що гарантує нейтральність і об'єктивність викладу.

Особливою рисою фахової мови економіки є її динамічність і здатність відображати зміни глобальних процесів. Постійна поява неологізмів, розвиток тематичних підсистем (фінанси, ринки, управління), а також активне запозичення з англійської мови підтверджують її адаптивність і міжмовну взаємодію. Водночас уніфікація термінів на міжнародному рівні дозволяє забезпечити узгодженість у правових документах, угодах і стандартах міжнародних організацій, що знижує ризики непорозумінь.

Економічні терміни охоплюють як прості, так і складні одиниці, формуючи розгалужену терміносистему, здатну відображати широкий спектр понять. Це забезпечує їхню гнучкість і водночас стабільність у науковому та професійному використанні. Важливим є розмежування термінів за структурними моделями. Встановлено, що прості терміни переважають на рівні базових понять, тоді як складені та багатокomпонентні найчастіше застосовуються для позначення комплексних економічних явищ. Це свідчить про тісний зв'язок структури терміна з рівнем абстракції економічного знання та потребою точного опису процесів.

Аналіз економічної термінології у міжнародно-правових документах засвідчив її чітку структурно-семантичну організацію. Термінологія групується за функціональними сферами: фінансове управління, правові процедури та інституції, комерційна діяльність, виробництво, постачання, маркетинг тощо. Кожна група відзначається власними структурними моделями (однокомпонентні, багатокomпонентні терміни, аббревіатури), що

відображають складність і багаторівневість міжнародних економічних процесів.

Установлено, що однокомпонентні терміни виконують роль базових категорій, тоді як складені та багатоконпонентні конструкції деталізують складні механізми та процедури. Використання моделей типу *Adj + N*, *N + N*, *N + prep + N* дозволяє максимально точно передавати функціональні й правові особливості економічних понять. Широке застосування аббревіатур і акронімів (ЕСВ, ІМФ, ВТО) забезпечує стислу передачу інформації та відображає усталеність міжнародної термінології.

Переклад економічних термінів у міжнародних правових актах вимагає поєднання кількох способів. Найпоширенішим є калькування, що дозволяє зберегти зміст і юридичну точність термінів. Описовий переклад застосовується у випадках складних або нових понять, транслітерація – для міжнародно впізнаваних термінів, тоді як лексична заміна забезпечує зрозумілість і відповідність національній традиції.

У ході проведення дослідження також було опрацьовано методичний аспект теми, зокрема було з'ясовано, що лекційний матеріал відіграє провідну роль у процесі вивчення економічної термінології в документах міжнародного права та її перекладу. Лекція забезпечує систематизоване подання знань, створює основу для самостійної роботи студентів і формує їхню науково-професійну компетентність. Вона виконує освітню, виховну та розвивальну функції, сприяючи розвитку критичного мислення, культури слухання та аналітичних навичок.

Розроблена система вправ дозволяє інтегрувати лекційний матеріал у практичну діяльність студентів, поступово переходячи від репродуктивних завдань до продуктивних і інтегративних. Такий підхід забезпечує цілісність навчального процесу, формування перекладацької компетентності та здатність працювати з автентичними економіко-правовими текстами. Особливу увагу приділено розвитку вмінь

аналізувати терміни, добирати контекстуальні відповідники та застосовувати офіційні переклади.

Практичні завдання спрямовані на формування уважності до юридичної точності перекладу, вміння працювати з багатозначними термінами та враховувати структурні особливості термінології. Це сприяє виробленню професійного чуття до мови міжнародного права, що є ключовим для майбутніх перекладачів. Важливим результатом є також розвиток навичок аргументованого вибору перекладацьких стратегій, зокрема калькування, описового перекладу, транслітерації чи лексичної заміни.

Отже, поєднання лекційного викладу з багаторівневою системою вправ створює ефективну методику навчання, яка дозволяє засвоїти економічну термінологію міжнародного права та навчитися її адекватно перекладати. Такий підхід відповідає вимогам сучасної лінгводидактики й може бути успішно впроваджений у процес підготовки майбутніх фахівців із перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аббревіатури міжнародних організацій. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/185141/mod_resource/content/1/АБРЕВІАТУРИ%20МІЖНАРОДНИХ%20ОРГАНІЗАЦІЙ.pdf
2. Андрієнко Л. О. Науково-технічний переклад. Конспект лекцій і дидактичний матеріал для студентів лінгвістичних спеціальностей. Черкаси: ЧДТУ, 2002. 22 с.
3. Артикуца Н. Мова права і юридична термінологія: Навчальний посібник. 2-ге вид., змін, і доп. К.: Стилос, 2004. 277 с. ISBN 966-80-09-37-1
4. Білоус О.М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. Навчальний посібник для студентів перекладацьких відділень. Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
5. Вискушенко С. Фахова мова як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Вип. 58. 2015. С. 142–144.
6. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. 29.05.1969. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mu69k01?an=2>
7. Гідора-Шишковська А. Л. Характерні риси правового євролекту як фахової мови. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2015. Вип. 5. Т. 1 С. 26–28.
8. Грицьків А. В. Стратифікаційна та галузева структура терміносистеми (на прикладі англomовної фінансової термінології). *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мовознавство*. №1. С. 44–48.
9. Єгорова О., Біла О. Мовні девіації фахової мови євролект в англomовному дискурсі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Перекладознавство*. Випуск 4. 2017. С. 182–186.

10. Журавльова О. Переклад як складова процесу інтерпретації тексту. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Лінгвістика*. 2009. Вип. 10. С.1-3.
11. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. українського видання С.Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. – 273 с.
12. Зайченко І.В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі : навчальний посібник. 2-е вид., переробл. і доп.. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 456 с.
13. Закон України «Про вищу освіту». К.: Наукметодцентр аграрної освіти, 2002. 69 с.
14. Іщенко В. Л. Особливості семантичної структури англійських економічних термінологічних сполучень. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. Серія: Філологічні науки*. 2000. Вип. 4–5. С. 244–251.
15. Іщук А. Структурні та семантичні особливості англійської економічної термінології. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 33 (72) № 4 Ч. 1 2022. С 120–124.
16. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
17. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
18. Касяненко Д. Дериваційний потенціал термінів правничого євролекту в німецькій та українській мовах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Випуск 49. 2024. С. 48–49.
19. Касяненко Д. Переклад аббревіатур правничого євролекту. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2014. Вип. 47 (1). С. 422–427.

- 20.Касяненко Д. Правовий євролект та його переклад. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. Вип. 46 (2). С. 97–104.
- 21.Кияк Т. Р. Перекладознавство (німецько-український напрям) : підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 43 с.
- 22.Кияк Т. Р. Теорія і практика перекладу (німецька мова). Вінниця : Нова книга, 2006. 586 с.
- 23.Клименко І. С. Сучасні підходи до навчання перекладу в університеті. Одеса: Астропринт. 2020.
- 24.Клочко М. І. Удосконалення юридичної термінології – невід’ємний елемент правової реформи в Україні. *Проблеми державного будівництва та місцевого самоврядування на сучасному етапі: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* / Редкол.: Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк, Г. В. Чапала. Х.: Видавець ФОП Вапнярчук Н. М., 2009. С. 209–211.
- 25.Клочко М. І. Види юридичних термінів. *Університетські наукові записки: зб. наук. пр.* / Гол. ред. кол.: Р. І. Кондратьєв. Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ун-ту упр. та права, 2010. №2. С. 18–22.
- 26.Клочко М. І. Джерела походження та способи творення юридичних термінів України. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. №4(59). С. 223–230.
- 27.Клочко М. І. Мова конституційного законодавства. Другі конституційні читання : *Зб. тез наук. доп. і повідомл. міжнар. наук. конф. молодих учених, асп. і студ., присвяч. пам’яті академіка права Ю. М. Тодики*. (29-30 травня 2009 р.) / За заг. ред. проф. А. П. Гетьмана. Х. : Права людини. С. 23–26.
- 28.Клочко М. І. Щодо видів юридичних термінів. *Правова система України: проблеми і тенденції розвитку: Матеріали наук.-практ. конф.* (3 червня 2010 р.). Х.: НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування Нац. акад. прав, наук України, 2010. С. 103–105.

- 29.Клочко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості. *Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр.* / Гол. ред. кол. : Ю. П. Битяк Х. : Право, 2009. № 18. С. 148–154.
- 30.Князян М. О. Методика викладання іноземної мови у вищій школі: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 035 Філологія. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 24 с.
- 31.Кобзар О. Основи економічного перекладу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Перекладознавство та міжкультурна комунікація. 2016. Вип. 1. С.7–10.
- 32.Коваленко О. Особливості перекладу економічних термінів з англійської українською мовою у текстах новин у мережі інтернет. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31(70). №2(3). С.80–86.
- 33.Корінець А. О. Фінансово-економічна лексика сучасної англійської мови як проблема перекладу : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 035 «Філологія» / наук. керівник О. Л. Клименко. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 75 с.
- 34.Красуля А. В. Формування перекладацької компетентності студентів-філологів через автентичні проєктні завдання. *Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу : XII Міжнародна наукова конференція*, м. Харків, 19–20 квітня 2024 р. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. С. 29–31.
- 35.Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. 2-ге вид., доп. і переробл.. К. : Ленвіт, 2007. 194 с.
- 36.Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: Знання, 2012. 486 с.

37. Кулик І.В. Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача : методичні рекомендації. Івано-Франківськ: НАІР, 2021. 66 с.
38. Куц М. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: Навчальний посібник. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2021. 197 с.
39. Лотка О. М. Англomовна термінологія фінансово-економічних взаємин: автореф. дис. на здобуття ступеню канд. філол. наук. 10.02.04 Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка. Київ, 2000. С. 20–21.
40. Марушкевич А.А. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К. : ВПЦ «Київський університет», 2007. 80 с.
41. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ: Ленвіт. 2002.
42. Овчаренко В. М. Структура і семантика науково-технічного терміна. Харків: Вид-во Харк. ун-ту, 1968. 421 с.
43. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи : Навчальний посібник. Львів : ЦУЛ, 2009. 470 с.
44. Основні документи міжнародного гуманітарного права : зб. документів / укл. Робочою групою щодо виконання норм міжнародного гуманітарного права та участі у наданні правових послуг Сил територіальної оборони ЗСУ та ГО «Українська правова консультативна група». Київ ; Одеса : Фенікс, 2023. 388 с.
45. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / За ред. З.Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 495 с.
46. Педагогіка: Навчальний посібник. В.М. Галузьяк, М.І. Сметанський. Вінниця: РВВ ВАТ «Віноблдрукарня», 2001. 200 с.
47. Петрина О. С. Формування та функціонування англomовних та українських терміносистем банківської сфери : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.02. Львів, 2016. 32 с.

- 48.Сіняговська І. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: Конспект лекцій, ступінь бакалавр / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін; Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2019. 149 с.
- 49.Становлення і розвиток української економічної термінології. Практикум з української мови для студентів I курсу всіх форм навчання всіх спеціальностей (Укладач Н. А. Ковальська. Одеса: ОНЕУ, ротاپронт, 2012 р. 62 с.).
- 50.Тарнопольський О.Б. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
- 51.Туркот Т.І., Коновал О.А. Педагогіка та психологія вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Херсон: Олді-плюс, 2013. 466 с.
- 52.Філянїна Л. Конспект лекцій з міжнародного права. Дніпро. 2019. 101 с. URL: <https://dduvs.edu.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kzpd/112.5.pdf>
- 53.Черноватий Л. М., Карабан В. І., Іванко Ю. П., Ліпко І. П. Переклад англійської юридичної літератури: навч. посіб. для студ. ВНЗ юрид. спец. та спец. «Переклад» / Л.М. Черноватий (ред.), В.І. Карабан (ред.). Вид. 3-тє, випр. і доп. Вінниця : Нова книга, 2006. 655 с.
- 54.Чорновол Г. Деякі особливості функціонування сучасної економічної термінології. *Термінологічний вісник*. Випуск 5. 2019. С. 380–387.
- 55.Шеремета К. Методологія вивчення фахових мов. *Advanced Linguistics* 6. 2020. с. 62–66.
- 56.Biel Ł. Phraseology in legal translation: A corpus-based analysis of textual mapping in EU law. In L. Cheng, K. K. Sin, & A. Wagner (Eds.),

- Ashgate *Handbook of Legal Translation*. London: Ashgate Publishing. 2014. Pp.177–192.
- 57.Gott M. Eurolects and the European Union: A Linguistic Analysis. *International Journal for the Semiotics of Law*, 2012, 25, 3, pp. 271–290.
- 58.Hrežo V. Eurolect in Translation on the Move: Diachronic Variation of Translation of the Passive in Institutional-Legal Texts. *Lublin Studies in Modern Languages and Literature*. 46(5). 2022. pp.45–60. URL:(PDF) Eurolect in Translation on the Move: Diachronic Variation of Translation of the Passive in Institutional-Legal Texts
- 59.Kjaer M. Legal Translation and the European Union: A Case Study of the European Court of Justice. *International Journal of Language & Law*, 2013, 2, 1, pp. 1–20.
- 60.Kumaravadivelu B. Beyond methods: Macrostrategies for language teaching. New Haven and London: Yale University Press, 2003. 389 p.
- 61.Lee M. K. L. The Language of European Union Law: The Role of English. *European Law Review*, 2010, 35, 5, p.669–688.
- 62.Museanu E. «Terminologia economică», in vol. *Terminologie și terminologii*, coord. A.Bidu-Vrănceanu. 2010. pp.141–157.
- 63.Picht, H., & Draskau, J. Terminology: An Introduction. 1985.
- 64.Šojat S. The Impact of Eurolect on Legal Translation: A Comparative Study. *Translation & Interpreting Studies*, 2015, 10, 2, pp. 227–246.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Directive (EU) 2019/771 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the sale of goods, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC, and repealing Directive 1999/44/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0771>
2. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/771 від 20 травня 2019 року про деякі аспекти, що стосуються

договорів про продаж товарів, про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2017/2394 і Директиви 2009/22/ЄС та про скасування Директиви 1999/44/ЄС. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-19#Text

3. Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj/eng>
4. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС, Євратом) 2018/1046 від 18 липня 2018 року про фінансові правила, що застосовуються до загального бюджету Союзу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/984_025-18.
5. Commission Notice – The «Blue Guide» on the implementation of EU products rules 2016. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0726\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0726(02))
6. «Блакитна настанова» з імплементації правил ЄС щодо продуктів 2016 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_015-16#Text

ДОДАТКИ
ДОДАТОК А
ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ГНІЗДА

1

financial actors - фінансовий суб'єкт
financial management - управління фінансами
financial penalty - фінансова санкція
financial rules - фінансові правила
Financial Transparency System - Система фінансової прозорості
financial year - фінансовий рік

2

sale - купівля-продаж
sales contract - договір купівлі-продажу
seller - продавець

3

debit - сальдо
debit note - дебет-нота
debitor - боржник

4

taxpayer - платник податків
taxation - оподаткування
tax return - податкова декларація
tax liability - податкове зобов'язання

5

exporter - експортер
export license - ліцензія на експорт
export agreement - експортна угода
export duty - експортний митний збір

6

payment terms - умови платежу
payee - одержувач платежу
payer - платник
payment schedule - графік платежів

7

liability insurance - страхування відповідальності
liability clause - положення про відповідальність
liability limit - ліміт відповідальності

ДОДАТОК Б

ОДНОКОМПОНЕНТНІ ТЕРМІНИ

1. advertising - рекламні оголошення
2. appropriations - асигнування
3. assemble - складання
4. bankruptcy - банкрутство
5. batch - партія
6. beneficiarie - бенефіціар
7. budget - бюджет
8. certification - сертифікація
9. co-financing - співфінансування
- 10.competitiveness - конкурентноспроможність
- 11.consumer - споживач
- 12.debit - сальдо
- 13.debitor - боржник
- 14.delegation - делегування
- 15.delivery - доставлення
- 16.design - проектування
- 17.distributing - розповсюдження
- 18.distributor - дистриб'ютор
- 19.distributor - розповсюджувач
- 20.E-commerce - електронна комерція
- 21.financing - фінансування
- 22.fulfilment - фулфілмент
- 23.goods - товари
- 24.implementing - імплементація
- 25.importer - імпортер
- 26.labell - маркування
- 27.labelling - маркування
- 28.leasing - лізинг
- 29.manufacture - виготовлення
- 30.manufacturer - виробник
- 31.monopoly - монополія
- 32.no-profit - неприбутковість
- 33.officer - розпорядник
- 34.ownership - продавець

- 35.pack- пакування
- 36.payment - оплата
- 37.penalties - штрафні санкції
- 38.price - ціна
- 39.process - оброблення
- 40.producer - виробник
- 41.products - продукти
- 42.refinancing - рефінансування
- 43.reseller - перепродавець
- 44.sale - купівля-продаж
- 45.seller - продавець
- 46.services - послуги
- 47.storage - зберігання
- 48.subcontractor - субпідрядник
- 49.supplier - постачальник
- 50.third-party - третя сторона
- 51.trademark - торгівельна марка
- 52.transactions - транзакції
- 53.transport - транспортування
- 54.treasury - казначейство
- 55.type - тип
- 56.user - користувач
- 57.website - вебсайт
- 58.economy - економіка
- 59.value - вартість
- 60.supply - постачання
- 61.demand - попит
- 62.liquidity - ліквідність
- 63.inflation - інфляція
- 64.dividends - дивіденди
- 65.default - дефолт

ДОДАТОК В

Двокомпонентні:

1. accounting officer – бухгалтер
2. authorised representative - уповноважений представник
3. budgetary principles - бюджетні принципи
4. CE marking - маркований знак СЕ
5. collection of revenue - збір доходів
6. commercial activity - комерційна діяльність
7. consumer protection - захист прав споживачів
8. Court of Auditors - Рахункова Палата
9. cross-border sales - транскордонні продажі
10. debit note - дебет-нота
11. economic operator - економічний оператор
12. exchange-rate fluctuations - коливання валютних курсів
13. expressis verbis - expressis verbis
14. financial actors - фінансовий суб'єкт
15. financial management - управління фінансами
16. financial penalty - фінансова санкція
17. financial rules - фінансові правила
18. financial year - фінансовий рік
19. fiscal policy - фіскальна політика
20. general budget - загальний бюджет
21. imprest accounts - авансові рахунки
22. in-kind sponsorship - спонсорування в негрошовій формі
23. insolvency proceeding - процедура неплатоспроможності
24. interest rate - процентна ставка
25. internal auditor - внутрішній аудитор
26. internal control of production - внутрішній контроль виробництва
27. internal market - внутрішній ринок
28. liquidated damages - неустойка
29. officer of the Commission - бухгалтер Комісії
30. online sales - онлайн-продаж
31. public auction - публічний аукціон
32. recipients of funds - одержувачі коштів
33. sales contract - договір купівлі-продажу
34. serial number - серія

- 35.spending programmes - програми витрат
- 36.third-party - третя сторон
- 37.commercial guarantees - комерційні гарантії

Трикомпонентні:

- 1. business related context - бізнес-діяльність
- 2. European Central Bank - Європейський центральний банк
- 3. European Economic Area - Європейський економічний простір
- 4. European Investment Bank - Європейський інвестиційний банк
- 5. European Investment Fund - Європейський інвестиційний фонд
- 6. external assigned revenue - зовнішні цільові доходи
- 7. Financial Transparency System - Система фінансової прозорості
- 8. free movement of goods - вільний рух товару
- 9. recovery of amounts receivable - стягнення дебіторської заборгованості
- 10.revenue and expenditure operations - дохідні і видаткові операції
- 11.single EU market - єдиний ринок ЄС

Багатокомпонентні:

- 1. European Economic and Social Committee - Європейський соціально-економічний комітет
- 2. The Agreement on the European Economic Area - Угода про Європейський економічний простір
- 3. The Digital Single Market Strategy - Стратегія єдиного цифрового ринку
- 4. third-party - третя сторон
- 5. Treaty on the Functioning of the European Union - Договір про функціонування Європейського союзу

ДОДАТОК Г
ТЕРМІНИ-АБРЕВІАТУРИ

ECB - ЄЦБ

EEA - ЄЕП

EEAS - EEAS

EIB - ЄІБ

EIF - ЄІФ

ISO/IEC - ISO/IEC

OLAF - OLAF

RAPEX - RAPEX

TFEU - ДФЄС

WTO – СОТ

IMF – МВФ

OECD – ОЕСР

EU – ЄС

FTA – ЗСТ

ILO – МОП

EBRD – ЄБРР

G20 – Велика 20

ДОДАТОК Д ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ ТЕРМІНІВ

1) терміни, що називають поняття фінансового управління та контролю:

accounting officer - бухгалтер
 budget - бюджет
 budgetary principles - бюджетні принципи
 collection of revenue - збір доходів
 financial management - управління фінансами
 financial penalty - фінансова санкція
 financial rules - фінансові правила
 Financial Transparency System - Система фінансової прозорості
 financial year - фінансовий рік
 financing - фінансування
 external assigned revenue - зовнішні цільові доходи
 officer - розпорядник
 officer of the Commission - бухгалтер Комісії
 internal auditor - внутрішній аудитор
 internal control of production - внутрішній контроль виробництва
 revenue and expenditure operations - дохідні і видаткові операції
 recovery of amounts receivable - стягнення дебіторської заборгованості

2) правові та юридичні терміни:

authorised representative - уповноважений представник
 bankruptcy - банкрутство
 Court of Auditors - Рахункова Палата
 delegations - делегування
 insolvency proceeding - процедура неплатоспроможності
 lex specialis - lex specialis
 penalties - штрафні санкції
 RAPEX - RAPEX
 Treaty on the Functioning of the European Union - Договір про функціонування Європейського союзу

3) терміни, що є номінаціями економічних і фінансових інституцій:

ECB - ЄЦБ

EEA - ЄЕП

EEAS - EEAS

EIB - ЄІБ

EIF - ЄІФ

European Central Bank - Європейський центральний банк

European Economic and Social Committee - Європейський соціально-економічний комітет

European Economic Area - Європейський економічний простір

European Investment Bank - Європейський інвестиційний банк

European Investment Fund - Європейський інвестиційний фонд

4) слова, які позначають комерційну діяльність:

advertising - рекламні оголошення

commercial activity - комерційна діяльність

consumer - споживач

consumer protection - захист прав споживачів

cross-border sales - транскордонні продажі

E-commerce - електронна комерція

economic operator - економічний оператор

importer - імпортер

online sales - онлайн-продаж

reseller - перепродавець

sales contract - договір купівлі-продажу

sale - купівля-продаж

seller - продавець

trademark - торгівельна марка

transactions – транзакції

5) терміни, пов'язані з процесами виробництва та постачання:

batch - партія

design - проектування

distributing - розповсюдження

distributor - дистриб'ютор

distributor - розповсюджувач
manufacturing - виготовлення
manufacturer - виробник
production - оброблення
producer - виробник
services - послуги
subcontractor - субпідрядник
supplier - постачальник
transport - транспортування

6) терміни, що називають фінансові інструменти та операції:

co-financing - співфінансування
debit - сальдо
debit note - дебет-нота
debitor - боржник
financing - фінансування
interest rate - процентна ставка
payment - оплата
refinancing - рефінансування
price - ціна

7) терміни зі сфери маркетингу/партнерств/спонсорства:

CE marking - маркований знак CE
certification - сертифікація
labelling - маркування
labell - маркування
in-kind sponsorship - спонсорування в негрошовій формі
commercial guarantees - комерційні гарантії

8) найменування товарів, послуг і з ними пов'язаних процесів:

goods - товари
products - продукти
services - послуги
pack - пакування
storage - зберігання

9) назви міжнародних угод, документів:

The Agreement on the European Economic Area - Угода про Європейський економічний простір

The Digital Single Market Strategy - Стратегія єдиного цифрового ринку
single EU market - єдиний ринок ЄС

10) терміни-назви учасників економічної діяльності:

beneficiary - бенефіціар

third-party - третя сторона

recipients of funds - одержувачі коштів

11) інші терміни:

batch - партія

type - тип

website - вебсайт

serial number - серія

fulfilment - фулфілмент

monopoly - монополія

no-profit - неприбутковість

ownership - продавець

expressis verbis - expressis verbis

ex ante - ex ante

ex post - ex post

ДОДАТОК Е

Лекція

«Особливості функціонування економічної термінології в документах міжнародного права (на матеріалі Директиви ЄС 2019/771 та Регламенту ЄС 2018/1046)»

План лекції

1. Економічна термінологія в міжнародному праві: основні поняття та функції.
2. Особливості вживання економічних термінів у документах міжнародного права.
3. Проблеми перекладу економічної термінології з англійської мови українською.
4. Практичний аналіз прикладів терміновживання та перекладацьких рішень на основі текстів Директиви та Регламенту.

Мета лекції – сформувати у студентів розуміння специфіки використання економічної термінології у документах міжнародного права, розвинути навички аналізу термінологічних особливостей та їх адекватного перекладу українською мовою.

Основні навчальні цілі:

- ознайомити студентів із принципами формування та вживання економічної термінології у документах міжнародного права;
- навчити виявляти особливості терміновживання в текстах різного юридичного статусу;
- розвивати навички контекстного аналізу термінів для правильного розуміння та перекладу;
- поглибити знання студентів про відмінності в термінології на рівні англійського оригіналу та українських відповідників:

- формувати вміння застосовувати здобуті знання при перекладі економічно-правових текстів із врахуванням стилістичних і правових норм.

Виклад лекційного матеріалу

Фахові мови в міжнародному праві відіграють ключову роль у забезпеченні точності, зрозумілості та правової однозначності документів, що регулюють відносини між державами та міжнародними організаціями. Оскільки міжнародне право застосовується в різних правових системах та культурних контекстах, використання спеціалізованої юридичної термінології дозволяє уникнути двозначності та неточностей у трактуванні правових норм. Кожна фахова мова має свою специфіку та структуру, які визначають характер правової комунікації на міжнародному рівні. Таким чином, фахова мова міжнародного права виступає важливим інструментом у створенні й тлумаченні міжнародних договорів, угод та конвенцій.

Міжнародне публічне право має багато визначень у юридичній літературі, які відображають філософські, концептуальні та наукові погляди авторів різних епох. Серед українських науковців найбільш ґрунтовне дослідження щодо походження терміна «міжнародне право» здійснив доктор юридичних наук Тимченко Л.Д. За його визначенням, міжнародне право є системою правових норм, що регулюють відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права. Ці норми створюються шляхом узгодження позицій учасників і можуть забезпечуватися індивідуальним або колективним примусом [5].

До основних характеристик міжнародного права, на думку Філяніної Л., належать:

- 1) його застосування в системі міжнародних (міждержавних) відносин;

2) міжнародне право є самостійною правовою системою, основою якої є звичаєве право, а також договори, що укладаються між суб'єктами міжнародного права;

3) міжнародні договори мають силу як у міждержавному спілкуванні, так і в національних правових системах після їх ратифікації;

4) специфічний процес створення норм: у міжнародному праві норми створюються безпосередньо суб'єктами, тоді як у внутрішньодержавному праві вони формуються законодавчими, виконавчими або судовими органами;

5) особливий предмет регулювання: міжнародне право стосується відносин між суб'єктами міжнародного права, а внутрішньодержавне – відносин між суб'єктами національної правової системи;

6) особливі джерела права: міжнародні договори, міжнародні звичаї, рішення міжнародних організацій [6, с.34].

Мова міжнародного права є універсальною для правових систем різних держав і використовується для забезпечення правової взаємодії на міжнародній арені. Мова міжнародного права відрізняється високим ступенем точності, нейтральності та формалізованості, щоб уникнути неоднозначності тлумачень і забезпечити чіткість у відносинах між державами та іншими суб'єктами.

Документи міжнародного права зазвичай укладаються на декількох офіційних мовах, що сприяє їхньому універсальному застосуванню в різних країнах. Однак, така багатомовність також створює додаткові виклики для правової точності. Наприклад, правові терміни можуть мати різні значення в різних мовах, і це може призводити до труднощів у перекладі. У процесі підготовки таких документів використовуються фахові мови, які мають стандартизовані юридичні терміни, що дозволяє зберігати узгодженість і однорідність у різних мовах. Це вимагає залучення кваліфікованих перекладачів і юридичних фахівців, які

володіють знаннями правових систем різних країн і можуть забезпечити точність перекладу.

Фахова мова економіки є невід'ємною частиною професійної діяльності в цій галузі. Вона охоплює спеціалізовану лексику та термінологію, яка використовується для точного та ефективного обміну інформацією між фахівцями економічної сфери. Знання та вміння користуватися цією мовою допомагають розуміти складні економічні процеси, приймати обґрунтовані рішення та сприяють розвитку професійної комунікації як на національному, так і на міжнародному рівні.

Однією з характерних рис фахової мови економіки є її точність та конкретність. Вона забезпечує чітке визначення понять та категорій, що є необхідними для опису економічних понять і явищ: *ринок, валюта, інвестиції, інфляція* тощо. Це дозволяє уникати непорозумінь і забезпечує ефективну комунікацію між фахівцями в межах різних економічних дисциплін, таких як макроекономіка, фінанси, маркетинг, менеджмент та інші.

Важливою особливістю фахової мови економіки є її динамічність. Оскільки економіка постійно розвивається, з'являються нові теоретичні концепції, інструменти та технології, що вимагає постійного оновлення термінології. Окрім того, з огляду на глобалізацію економічних процесів, фахова мова економіки стає важливим інструментом міжкультурної комунікації, що дозволяє фахівцям з різних країн обмінюватися досвідом і співпрацювати в межах міжнародних проектів.

Згідно з поглядами Корінець А., можна виділити такі основні лексико-семантичні групи економічної лексики:

- 1) вузькоспеціальна лексика – терміни, що визначають поняття та предмети, властиві тільки для економічної сфери, такі як *exports, finance house, monopoly, jobber, investment, inflation, margin, currency, account*;

- 2) галузева лексика – терміни, які належать до різних сфер суспільної праці, але використовуються в економічній діяльності, наприклад: юридична термінологія (*assignee, testamentary, lawsuit*), математична (*primal constraint, ceiling, concept of dominance*), комп'ютерна (*monitor, software, hardware*), транспортна (*coaster, containerization, desk cargo*), статистична (*degree of belief, duplication, classical estimation, conjecture*);
- 3) загальнонаукова лексика – терміни загальногалузевого характеру, що обслуговують не тільки економіку, але й інші наукові сфери, наприклад: *dynamics, equilibrium, hypothesis, theory*;
- 4) загальноповсякденна лексика – слова, що входять до основного словникового запасу мови і позначають повсякденні поняття, такі як найменування товарів: *meat, coffee, sugar, cars* [3].

Змістова структура цієї лексики дозволяє розглядати її як у вузькому, так і в широкому розумінні. В широкому розумінні фінансово-економічна лексика охоплює всі перелічені шари, тобто вузькоспеціальну, галузеву, загальнонаукову та загальноповсякденну лексику, що стосується різних економічних явищ і процесів. У вузькому розумінні ця лексика обмежується лише вузькоспеціальними одиницями, що позначають специфічні для економічної сфери явища.

Аналіз лінгвістичної літератури виявив, що для обох мов характерні такі процеси: поява нових лексичних одиниць для позначення нових економічних процесів, явищ або абстрактних понять, а також відхід на периферію частини слів, які втрачають актуальність через зміну суспільної ваги певних понять.

Неологізми в економічній сфері поділяються на лексичні (нові слова, такі як *euro, expromission, backwardation*) та семантичні (нові значення слів, наприклад, *hybrid, gondola, freehold*). Джерела неологізмів включають групи слів на позначення загальноекономічних концепцій (*monetarism, supply-sideism, trickle-down economics*), реорганізацію управління

(*downsizing, reengineering*), фінанси та кредит (*back office, insider trading*), валютні й фондові ринки (*junk bond, junk debt*) та інші [7].

В англійській мові також виникли нові форми мовлення, що стосуються економічної сфери, зокрема, *-speak* формати для позначення специфічних стилів мовлення, таких як *bizspeak, management-speak, marketing-speak*.

Особливістю української фінансово-економічної лексики є її формування під впливом англійської мови, що виражається у великій кількості запозичень. У англійській економічній термінології відзначається стабільність складу, мінімальна кількість новітніх запозичень та умотивованість більшості найменувань, наявність синонімічних відносин [3].

Фахова мова економіки є важливим елементом формування документів міжнародного права, оскільки вона забезпечує точність і ясність у передачі економічних понять та термінів. Економічна термінологія використовується в контрактах, угодах, конвенціях та інших документах, що регулюють міжнародні економічні відносини. Відповідність фахової мови економіки між різними правовими системами та національними мовами гарантує розуміння всіх учасників економічного процесу, що, своєю чергою, знижує ймовірність виникнення суперечок та непорозумінь на міждержавному рівні.

Другим важливим аспектом є уніфікація економічних термінів для забезпечення глобальної комунікації між різними суб'єктами світової економіки. Наприклад, міжнародні організації, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ) або Світова організація торгівлі (СОТ), розробляють стандарти, які базуються на спільних поняттях та визначеннях. Це допомагає уникнути неоднозначностей під час укладання міжнародних договорів і підтримує єдиний підхід до вирішення економічних питань на глобальному рівні.

Переклад документів – це складний і багатогранний процес, який вимагає не лише мовних знань, а й розуміння специфіки предметної області. Особливості перекладу можуть залежати від типу документів: технічних, юридичних, фінансових або медичних. Кожен з цих типів має свою термінологію і вимоги до точності передачі значень. Крім того, перекладач повинен враховувати культурні та контекстуальні відмінності між мовами, що робить цей процес ще більш складним. Наприклад, юридичні документи вимагають не лише точності, а й правових знань, що забезпечує правильне трактування термінів, що мають юридичну силу.

У наукових роботах перекладачі також стикаються з унікальними труднощами. Переклад наукових текстів потребує високого рівня спеціалізації, оскільки точне відтворення наукової термінології є критичним.

Зважаючи на сучасні світові зміни та актуальну політичну ситуацію, економічні тексти набувають дедалі більшої популярності як серед професіоналів, так і серед широкої аудиторії. Інтерес до таких галузей, як фінанси, кредитування та валютні операції, постійно зростає. Для вирішення глобальних фінансово-економічних проблем багато економістів об'єднують свої зусилля, співпрацюючи над створенням антикризових програм і конвенцій.

Юридичні документи мають специфічну структуру та оформлення, вимоги до яких відрізняються в різних країнах, досягнення адекватного перекладу та належного оформлення тексту потребує особливих навичок та знань. Тому важливо детальніше розглянути питання адекватності при перекладі юридичних документів. У перекладах зберігається структура оригіналу, проте мовні штампи можуть відрізнитися за формою, але бути схожими за змістом. Англійська мова має високу культуру та стандартизацію у сфері документів. В українській мові використовується значно менше стандартних риторичних штампів, що часто призводить до потреби в дослівному перекладі. Проте цей підхід може бути ризикованим,

оскільки в юридичних текстах кожне слово має велике значення, і неправильне трактування може суттєво змінити зміст документа. Додавання до перекладу точних юридичних термінів і використання відповідних мовних конструкцій є критичним для забезпечення зрозумілості та точності тексту. Адекватність перекладу передбачає не лише мовну точність, але й культурне та правове розуміння контексту. Особливо це важливо при перекладі документів, що використовуються на міжнародному рівні, де різні правові системи можуть мати різні підходи до одних і тих самих понять [1].

Юридичний переклад також вимагає уваги до деталей, оскільки навіть незначні відхилення у виборі слів можуть змінити тлумачення певних правових норм. Використання мовних засобів, які найбільш точно передають суть правової системи іншої країни, допомагає уникнути помилок і забезпечити юридичну точність перекладу.

Для досягнення адекватності перекладу економічних термінів необхідно враховувати кілька важливих чинників, які впливають на якість перекладу та точність передачі змісту. Основні способи досягнення адекватності перекладу включають:

- 1) контекстуальний аналіз (економічні терміни можуть мати різні значення залежно від контексту, тому перед перекладом слід ретельно проаналізувати текст і його мету. Наприклад, термін "equity" може означати як «акціонерний капітал», так і «справедливість», залежно від теми. Перекладач повинен розуміти суть обговорюваного питання, щоб обрати правильне значення та уникнути плутанини;

- 2) використання спеціалізованих словників (спеціалізовані словники економічних термінів є надійним інструментом для досягнення точності в перекладі. Вони містять загальноприйняті терміни та їх переклади, які пройшли експертну оцінку. Однак покладатися виключно на словники недостатньо: перекладач має перевіряти відповідність терміна

контексту, адже словники можуть містити застарілі або менш доречні варіанти);

3) консультації з експертами (у складних випадках, коли терміни мають кілька варіантів перекладу або коли йдеться про спеціалізовані сфери економіки, корисно консультиватися з фахівцями. Економісти, юристи чи інші спеціалісти можуть допомогти уточнити значення терміна або запропонувати найбільш точний переклад. Це особливо важливо при перекладі офіційних документів або аналітичних звітів);

4) адаптація до цільової культури (економічні системи та підходи можуть значно відрізнятися в різних країнах, тому при перекладі економічних термінів потрібно враховувати національні особливості. Наприклад, переклад термінів, пов'язаних із податковою системою, може вимагати адаптації, оскільки податкові системи в різних країнах відрізняються. У таких випадках варто не лише перекладати терміни дослівно, а й надавати пояснення або примітки);

5) використання уніфікованих термінів (для забезпечення послідовності термінології важливо стежити за тим, щоб ті самі терміни перекладалися однаково в межах одного тексту. Це допоможе уникнути плутанини та покращити сприйняття перекладу. Створення власного глосарія термінів для конкретного проекту або компанії може підвищити точність і узгодженість);

6) трансформація та калькування (іноді економічні терміни можуть не мати прямого аналога в цільовій мові, тому перекладач може використовувати калькування (створення нового слова на основі форми оригіналу) або трансформацію (зміна структури фрази). Це дозволяє зберегти оригінальний зміст терміна та впровадити нові терміни в цільову аудиторію. Однак такий підхід вимагає обережності, щоб нові терміни не виглядали неприродно) [2].

Таким чином, досягнення адекватності перекладу економічних термінів вимагає глибокого розуміння контексту, використання

спеціалізованих ресурсів та адаптації до цільової аудиторії. Компетентність перекладача в економічній сфері також відіграє ключову роль у забезпеченні успішного перекладу.

Лексико-граматичні трансформації у перекладі економічної термінології – це різноманітні перекладацькі прийоми, які використовуються для досягнення адекватного перекладу, коли структура чи значення вихідного тексту не можуть бути передані буквально. Економічна термінологія, як частина спеціалізованої лексики, має свої особливості та вимагає певних підходів під час перекладу.

Основними лексико-граматичними трансформаціями в перекладі економічних текстів є:

1) транскрипція та транслітерація (ці прийоми використовуються тоді, коли в мові перекладу немає відповідного еквівалента терміна або коли термін вживається в міжнародному контексті. Транскрипція – це передача звучання іншомовного слова, а транслітерація – передача його написання);

2) калькування полягає в буквальному перекладі частин іншомовного терміна. У перекладі економічних текстів цей прийом використовується для формування нових термінів на основі іншомовних моделей. Проте кальки потребують обережності, оскільки не завжди дослівний переклад передає точне значення.

3) граматичні трансформації (оскільки структура речень в різних мовах суттєво відрізняється, переклад економічних термінів часто вимагає граматичних трансформацій. Це можуть бути зміни синтаксичних структур, як-от: зміна частини мови, зміна порядку слів);

4) конкретизація та генералізація (ці трансформації застосовуються для уточнення або узагальнення значення терміна. Конкретизація використовується тоді, коли термін у мові оригіналу є ширшим за своє значення в мові перекладу. Генералізація

використовується для перекладу термінів, коли в мові перекладу немає точного еквівалента);

5) експлікація (у випадках, коли в українській мові немає відповідного терміна, використовують описовий переклад для пояснення значення. Це дозволяє забезпечити точне розуміння терміна. Лексико-граматичні трансформації є важливим інструментом у перекладі економічної термінології, оскільки вони дозволяють адаптувати складні терміни до особливостей мови перекладу, зберігаючи при цьому точність та адекватність змісту. Враховуючи важливість спеціалізованої лексики в економічних текстах, правильне застосування цих трансформацій забезпечує ефективне міжмовне спілкування в економічній сфері;

б) модуляція – це спосіб перекладу, за якого змінюється погляд на ситуацію або концепцію в оригінальному тексті для того, щоб адаптувати її до мовних і культурних умов мови перекладу. У цьому випадку не просто передається прямий еквівалент, а вибирається інший спосіб вираження того самого змісту, який буде зрозумілий носіям мови перекладу. Модуляція може включати зміни у граматичних структурах, використанні синонімів або навіть зміну логічного акценту.

7) трансплантація – це метод перекладу, при якому певні елементи оригінального тексту або культурні реалії замінюються на відповідні для культури мови перекладу. Це дозволяє зберегти сенс тексту, але робить його більш адаптованим до аудиторії іншої культури [3].

Практичний аналіз прикладів терміновживання та перекладацьких рішень на матеріалі Директиви ЄС 2019/771 та Регламенту ЄС 2018/1046 демонструє особливості вживання та перекладу термінів у сфері фінансово-економічного права Європейського Союзу. Здійснений аналіз дозволяє класифікувати терміни за семантичними ознаками, структурними характеристиками та визначити основні способи їх перекладу.

У межах проаналізованих документів терміни можна розподілити за такими тематичними групами:

1) фінансове управління та контроль. До цієї групи належать терміни, що регламентують процедури розподілу, витрачання та контролю бюджетних коштів: *financial rules* – фінансові правила, *financial management* – управління фінансами, *accounting officer* – бухгалтер;

2) право та юридична термінологія. Ці терміни позначають правові статуси, процедури або інституції: *insolvency proceeding* – процедура неплатоспроможності, *Court of Auditors* – Рахункова палата, *penalties* – штрафні санкції;

3) комерційна діяльність. Терміни, що описують різні аспекти підприємницької та торгівельної активності: *sales contract* – договір купівлі-продажу, *seller* – продавець, *consumer protection* – захист прав споживачів.

За структурою лексеми у документах діляться на прості: *budget* – бюджет, *payment* – оплата, *debtor* – боржник; складні (комполітні): *financial penalty* – фінансова санкція, *sales contract* – договір купівлі-продажу, *financial year* – фінансовий рік та аббревіатури: *ECB* – ЄЦБ (Європейський центральний банк), *EIB* – ЄІБ (Європейський інвестиційний банк), *TFEU* – ДФЄС (Договір про функціонування Європейського Союзу).

Перекладено терміни також у різний спосіб. Найбільш релевантними є: калькування (*financial rules* – фінансові правила, *sales contract* – договір купівлі-продажу), еквівалентний переклад (*budget* – бюджет, *payment* – оплата), описовий переклад (*in-kind sponsorship* – спонсорвання в негрошовій формі, *financial actor* – фінансовий суб'єкт (з уточненням ролі в системі)).

Отже, перекладач має обирати спосіб перекладу, виходячи з контексту, функціонального навантаження терміна та наявності усталених відповідників у мові перекладу.

Здійснений аналіз показує, що термінологія Директиви ЄС 2019/771 та Регламенту ЄС 2018/1046 структурно та семантично різноманітна, а

вибір способу перекладу залежить від ряду чинників: наявності терміна в правничій практиці, його складності та особливостей контексту. Найбільш ефективними для перекладу таких документів є калькування та еквівалентний переклад, тоді як описовий підхід доречний при передачі нових або вузькоспеціалізованих понять.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артикуца Н. Мова права і юридична термінологія: Навчальний посібник. 2-ге вид., змін, і доп. К.: Стилос, 2004. 277 с.
2. Білоус О.М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. Навчальний посібник для студентів перекладацьких відділень. Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
3. Корінець А. О. Фінансово-економічна лексика сучасної англійської мови як проблема перекладу : кваліфікаційна робота магістра. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 75 с.
4. Коваленко О. Особливості перекладу економічних термінів з англійської українською мовою у текстах новин у мережі інтернет. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31(70). №2(3). С.80–86.
5. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право: підручник. Київ: Знання, 2012. 631 с.
6. Філянїна Л. Конспект лекцій з міжнародного права. Дніпро. 2019. 101 с.
7. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Іванко Ю. П., Ліпко І. П. Переклад англійської юридичної літератури: навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2006. 655 с.
8. Directive (EU) 2019/771 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the sales of goods, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC, and repealing Directive 1999/44/EC.
9. Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj/eng>